

Η!

Ηδύφωνο

στα μονοπάτια του πολιτισμού

24.07.2016

www.simerini.com.cy

η σιμερίνη

ΣΥΡΙΕΣ ΤΡΩΑΔΕΣ,
ΣΤΟ OLD VIC ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

// ΣΕΛΙΔΕΣ 10-11

Η «ΠΑΡΑΞΕΝΗ»
ΦΛΕΡΥ ΚΑΙ ΤΟ
ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

// ΣΕΛΙΔΑ 12

JOYCE MANSOUR:
ΜΙΑ ΙΕΡΕΙΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

// ΣΕΛΙΔΑ 4

Η τέχνη είναι ένας ελιγμός ευτυχίας ώστε να μπορούμε να υπάρχουμε κάπως αναπαικτικά δυστυχισμένοι ☹️ Νίκος Καρούζος

11ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΛΕΜΕΣΟΥ

Ματιές στην καρδιά του σύγχρονου κόσμου

// ΣΕΛΙΔΕΣ 8-9

quickreek

Γεγονότα, εκδηλώσεις, εκθέματα, συνειρμοί
στον πολιτιστικό ιστό της εβδομάδας

Στέκια και Φυσιογνωμίες, II

Η παρατεταμένη κρίση έχει και τη θετική της όψη. Είναι αδύνατον να ξεχειλώνεις την επιείκεια και να ανέχεσαι συμπεριφορές που ανήκουν σε άλλους, πιο χαλαρούς και χύμα, καιρούς

Άρης Αλεξάνδρου, Ένας ανένταχτος ιδεολόγος

«Το κιβώτιο» είναι το έργο που συμπυκνώνει την κριτική ματιά του, την αγωνιστική στάση του και την ελεύθερη σκέψη του, που αρνείτο να μπει σε οποιαδήποτε καλούπια τού επιβάλλονταν, κυρίως από την επίσημη γραμμή της Αριστεράς, την οποία εγκατέλειψε νωρίς

Πολιτιστικές επιλογές // Τα καλύτερα της εβδομάδας

Θερινό Σινεμά // Θέατρο Rialto

1

Ορέστεια

Το βελγικό θεατρικό σχήμα de Roovers συμμετέχει για πρώτη φορά στο Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος 2016 παρουσιάζοντας την παραγωγή Ορέστεια. Αύριο Δευτέρα, 25 Ιουλίου, στο Αρχαίο Ωδείο Πάφου και Τετάρτη, 27 Ιουλίου, στο Αμφιθέατρο Μακαρίου Γ', Λευκωσία. Πληροφορίες: 70002414 και www.greekdramafest.com.

2

Η κόρη μου η Σοσιαλίστρια

Η καλοκαιρινή παραγωγή του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου «Η Κόρη μου η Σοσιαλίστρια» συνεχίζει την περιοδεία της. Επόμενος σταθμός το Δημοτικό Αμφιθέατρο Δερύνειας την Τετάρτη, 27 Ιουλίου, στις 9:00 μ.μ. Τιμές εισιτηρίων: €10 / €6. Πληροφορίες: 77772717.

3

Πάνος Κατσιμίχας & Κίτρινα Ποδήλατα

Ο Πάνος Κατσιμίχας και τα Κίτρινα Ποδήλατα έρχονται την Τετάρτη, 27 Ιουλίου, στις 9:00 μ.μ. στο Κηποθέατρο Λεμεσού, για μία μοναδική και αξέχαστη συναυλία. Η προπώληση εισιτηρίων από τα ταμεία του κηποθεάτρου έχει αρχίσει και γίνεται καθημερινά 16:00 - 19:00.

4

Αντιγόνη

Η σοφοκλεία τραγωδία, σε σκηνοθεσία Θέμη Μουμουλίδη παρουσιάζεται στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος 2016. Παραστάσεις Παρασκευή 29 και το Σάββατο 30 Ιουλίου, στις 9:00 μ.μ., στο Αρχαίο Θέατρο Κουρίου. Πληροφορίες: 70002414 και www.greekdramafest.com.

Η σεξουαλική ζωή των φυτών

Με την ταινία «Η σεξουαλική ζωή των φυτών» (Sex life of plants) από τη Χιλή, παραγωγής 2015, ολοκληρώνεται το αφιέρωμα στον Ισπανόφωνο Κινηματογράφο και οι Θερινές Προβολές του Θεάτρου Ριάλτο. Ο σκηνοθέτης της ταινίας Sebastian Brahm βραβεύτηκε με την ειδική μνεία της Κριτικής Επιτροπής για νέους σκηνοθέτες, στο Κινηματογραφικό Φεστιβάλ του San Sebastian 2015.

Υπόθεση: Η αρχιτέκτονας Barbara είναι τρελή για τον Guillermo. Αγαπά τον τρόπο που μιλάει και σκέφτεται, τον αίσθησή του χιούμορ και την πειστικότητά του. Κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού στα βουνά και μετά από μια έντονη μεταξύ τους συζήτηση, ο Guillermo της κάνει πρόταση γάμου. Κι όχι μόνο αυτό, προβαίνοντας σε

μια ρομαντική κίνηση, ανεβαίνει στα βράχια για να της κόψει ένα λουλούδι που της άρεσε. Κατεβαίνοντας γλυστρά και χτυπάει το κεφάλι του πάνω στα βράχια, με αποτέλεσμα να μείνει αναίσθητος.

Μήνες αργότερα, ο Guillermo βρίσκεται στα πρώτα στάδια της ανάρρωσής του. Θυμώνει με ασήμαντα πράγματα και μερικές φορές γίνεται βίαιος. Το μυαλό του δυσκολεύεται να επεξεργαστεί τα πιο απλά πράγματα, ξεχνάει τα πάντα μέσα σε πέντε λεπτά, ενώ έχασε την αίσθηση του χιούμορ και έχει συνεχώς σεξουαλικές ορμές. Η Barbara αντιλαμβάνεται ότι ζει με έναν ξένο, ο οποίος δεν την ελκύει πλέον και αποφασίζει να τον εγκαταλείψει.

Μετά από καιρό η Barbara γνωρίζει τον Nils. Είναι γύρω στα σαράντα, δεν έχει παιδιά και της ζητά

να μετακομίσει μαζί του. Της παίρνει περίπου ένα χρόνο να δεχτεί και όταν το αποδέχεται, βρίσκει τον εαυτό της να ζει σε μια προκαθορισμένη μικροαστική ζωή, με έναν άντρα που της συμπεριφέρεται σαν να είναι τρόπαιο.

Μια μέρα καταλήγει στο σπίτι του Guillermo, ο οποίος της τώρα με τους γονείς του, και τον βρίσκει στο παιδικό του δωμάτιο στεναχωρημένο. Του εξομολογείται ότι είναι ο άντρας της ζωής της και ο μόνος που αγάπησε πραγματικά...

Πληροφορίες:

Τρίτη 26 Ιουλίου @ 21.00
Χώρος Στάθμευσης ΣΕΚ (πίσω από Ριάλτο)

Πληροφορίες/Κρατήσεις: 77 77 77 45
Εισιτήρια: € 5
E-Ticket: www.rialto.com.cy

Ιδιοκτησία: Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ | Υπεύθυνος Έκδοσης: Μιχάλης Παπαδόπουλος Βοηθός Υπεύθυνος Έκδοσης: Μαρία Μηνά Συνεργάτες: Κωνσταντίνος Α. Ε. Παπαθανασίου Γιάννης Ζελιαναίος Λογίσιμος Παναγή, Γιώργος Ίκαρος Μπαμπασάκης, Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή, Τίτος Χριστοδούλου, Χρήστος Μιχάλαρος Μάριος Αδάμου. Ηλεκ. Ταχυδρομείο: rapadopoulosm@simerini.com, minam@simerini.com

Απαγορεύεται αυστηρώς η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά προτίμηση ή κατά διασκευή απόδοση του περιεχομένου (κειμένου ή φωτογραφίας) με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφηση ή άλλο, χωρίς τη γραπτή έγκριση ή άδεια του εκδότη Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ.

Άρης Αλεξάνδρου, Το κιβώτιο

Πάρτε το απόφαση πως είμαστε ομάδα αυτοκτονίας

/// ΣΕΛΙΔΑ 16

Ηλίας Μέλιος:
«Δύο δρόμοι»

Στις εθνικές γιορτές (που μοιάζουν πανηγύρια)/στις παρελάσεις/οι γριές γυναίκες παιδεύονται/ποια απ' όλες θα φτάσει πρώτη τη σημαία/να της βάλει φωτιά/τις στάχτες της να σκορπίσει στα νερά της πατρίδας»

Η Yasmin Levy στην Πάφο

Η γνωστή ιέρεια της σεφαραδικής μουσικής, σε μια παγκόσμια περιοδεία της, κάνει στάση στην Πάφο για μια μοναδική και ιδιαίτερη συναυλία στο Αρχαίο Ωδείο

Μουσική // Πολιτιστικές Πρωτεύουσας Ευρώπης - Πάφος 2017

Η Yasmin Levy στο Αρχαίο Ωδείο Πάφου

Η Σκηνή που ταξιδεύει, της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης - Πάφος 2017, παρουσιάζει στον τρίτο της σταθμό την παγκόσμια φήμη Yasmin Levy. Η γνωστή ιέρεια της σεφαραδικής μουσικής Yasmin Levy, σε μια παγκόσμια περιοδεία της, κάνει στάση στην Πάφο για μια μοναδική και ιδιαίτερη συναυλία στο Αρχαίο Ωδείο.

Η Yasmin Levy υπόσχεται μια ατμοσφαιρική βραδιά, χαρίζοντας ήχους φλαμέγκο και Ladino - ένα μείγμα ισπανο-εβραϊκής μουσικής. Με ρίζες από το Ισραήλ, την Ισπανία και την Τουρκία ενσωματώνει ό,τι καλύτερο υπάρχει στον πολυπολιτισμικό κόσμο της μουσικής. Έχει συνεργαστεί με μεγάλους Έλληνες καλλιτέχνες όπως η Ελένη Βιτάλη, ο Γιάννης Κότσιρας, ο Γιώργος Ντα-

λάρας και ο Γιάννης Χαρούλης.

Έχει ταξιδέψει τραγουδώντας στην Ευρώπη, την Τουρκία, το Ισραήλ και τις Ηνωμένες Πολιτείες, με το χαρακτηριστικό γνώρισμα της ερμηνείας της, αφήνοντας τις καλύτερες εντύψεις σε κοινό και κριτικούς. Σε συνέντευξη της στο BBC radio3 αναφέρει πως νιώθει περήφανη που μπορεί να παντρευτεί τη λατινική κουλτούρα και το φλαμέγκο με επηροές από τη Μέση Ανατολή. Συνεχίζει μια ιστορία 500 χρόνων ερμηνείας σεφαραδικής μουσικής και εξακολουθεί να φέρει στις μνήμες μας τον εβραϊκο-ισπανικό κόσμο με τον ήχο του αραβικού κόσμου.

Πληροφορίες:

Τρίτη, 26 Ιουλίου 2016, Αρχαίο Ωδείο, Ώρα έναρξης: 20:30
Πληροφορίες: 26 93 2017 & www.pafos2017.eu
Χορηγοί Επικοινωνίας: Time out & Ράδιο Πρώτο
Είσοδος €18, €10

Ηδύφωνο

Suicide / Alan Vega -
Martin Rev

Με αφορμή τον πρόσφατο θάνατο του Alan Vega ο σημερινός «Ηχος της Μουσικής» κάνει ένα μικρό αφιέρωμα σε μια από τις πιο επιδραστικές μπάντες των seventies

Θέατρο // Αμμόχωστος Βασιλεύσουσα

Προσφορά στην πατρίδα μας και ιδιαίτερα στην κατεχόμενη αγαπημένη Αμμόχωστο αποτελεί η μεγάλη καλοκαιρινή παράσταση του θεατρικού σχήματος του «θέατρο ένα» με το έργο «Αμμόχωστος Βασιλεύσουσα». Πρόκειται για το γνωστότατο έργο του Κυριάκου Χαραλαμπίδη, το οποίο έχει επενδυθεί με μουσική Σάββα Σάββα, σε

σκηνοθεσία Φώτου Φωτιάδη. Από Τετάρτη 27 έως Κυριακή, 31 Ιουλίου, στις 20:30, στο Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Κύπρου, Αρχοντικό Οδού Αξιοθέας, Παλιά Λευκωσία. Τιμή εισιτηρίου: €15/€7. Για περισσότερες πληροφορίες: Πολιτιστικό Κέντρο ΠΚ (Email: culture@ucy.ac.cy, τηλέφωνο: 22894531).

Πολιτιστικά // Μουσικό Χωριό Φέγγαρος 2016

Το Μουσικό Χωριό Φέγγαρος μπαίνει στην τρίτη του χρονιά με δώδεκα εργαστήρια! Καλλιτέχνες από Κύπρο, Ελλάδα και Αγγλία εισηγούνται εργαστήρια με θέμα τη μουσική, το θέατρο και την αφήγηση, προτείνοντας εναλλακτικές μεθόδους εκμάθησης και δημιουργίας. Το χωριό Κάτω Δρυς της επαρχίας Λάρνακας ενέπνευσε τους διοργανωτές κι επιλέχθηκε ως ένα ιδανικό σκηνικό για τη φιλοξενία των εργαστηρίων, των διαλέξεων και των παραστάσεων που θα διεξα-

γονται στο πλαίσιο του Μουσικού Χωριού. Συγκεκριμένα, τα εργαστήρια και οι διαλέξεις θα πραγματοποιούνται καθημερινά κατά τις πρωινές και απογευματινές ώρες, ενώ συναυλίες και παραστάσεις, ανοικτές προς το κοινό, θα ολοκληρώνουν το ημερήσιο πρόγραμμα. Οι εκδηλώσεις ξεκινούν σήμερα Κυριακή και θα διαρκέσουν μέχρι την Παρασκευή, 29 Ιουλίου. Περισσότερες πληροφορίες στο louvanarecords.com και στο τηλέφωνο 99735225.

Μουσική // Avanti 4

Το διεθνές φωνητικό κουαρτέτο Avanti 4 έχει δημιουργηθεί εδώ και πέντε χρόνια και στην μέχρι τώρα πορεία του έχει δώσει συναυλίες σε κατάμεστα θέατρα σε όλη την Κύπρο και πρόσφατα στο αρχαίο θέατρο Κουρίου. Έχει συνεργαστεί με πολλά γνωστά ονόματα και παρουσιάστηκε επίσης στην Αγία Πετρούπολη στη Ρωσία, όπου έδωσε κονσέρτο με τραγούδια από την Κύπρο, Ελλάδα και διεθνή χώρα. Στις 26 Ιουλίου, παρουσιάζει στην καρδιά της παλιάς Λευκωσίας στο Severis Foundation Roof Terrace τη βραδιά «Summer Concert on the Roof», με τραγούδια από το διεθνές ρεπερτόριο, κάτω από τον καλοκαιρινό ουρανό της Λευκωσίας. Απολαύστε τη μαγευτική θέα της παλιάς

πόλιν με ένα ποτήρι κρασί, cheese platters & charcuterie από το μενού του Balthazar Roof Terrace! Κρατήσεις: 70007705 (Δευτέρα-Παρασκευή: 9.00-16.00).

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Στις 27 Αυγούστου συμπληρώνονται 30 χρόνια από τον θάνατο της κορυφαίας υπερρεαλίστριας ποιήτριας, Joyce Mansour. Η στήλη και ο υπογράφων, φυσικά, δεν θα μπορούσαν να μην αποτίσουν τον ελάχιστο φόρο τιμής που οφείλουν. Κι αν το κείμενο αυτό δημοσιεύεται Ιούλιο (αν κι αύριο συμπληρώνονται 88 χρόνια από τη γέννησή της - «πρώτος αυτοκρατορικός»), είναι διότι ο προγραμματισμός των «Πολιτισμικών Μετωριτών» και των διπλανών «Περιθωριακών» για τον «δεύτερο αυτοκρατορικό» μήνα Αύγουστο θα αφορά αποκλειστικά στον Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα και στον Ισπανικό Εμφύλιο.

Το πνεύμα μιας βιογραφίας

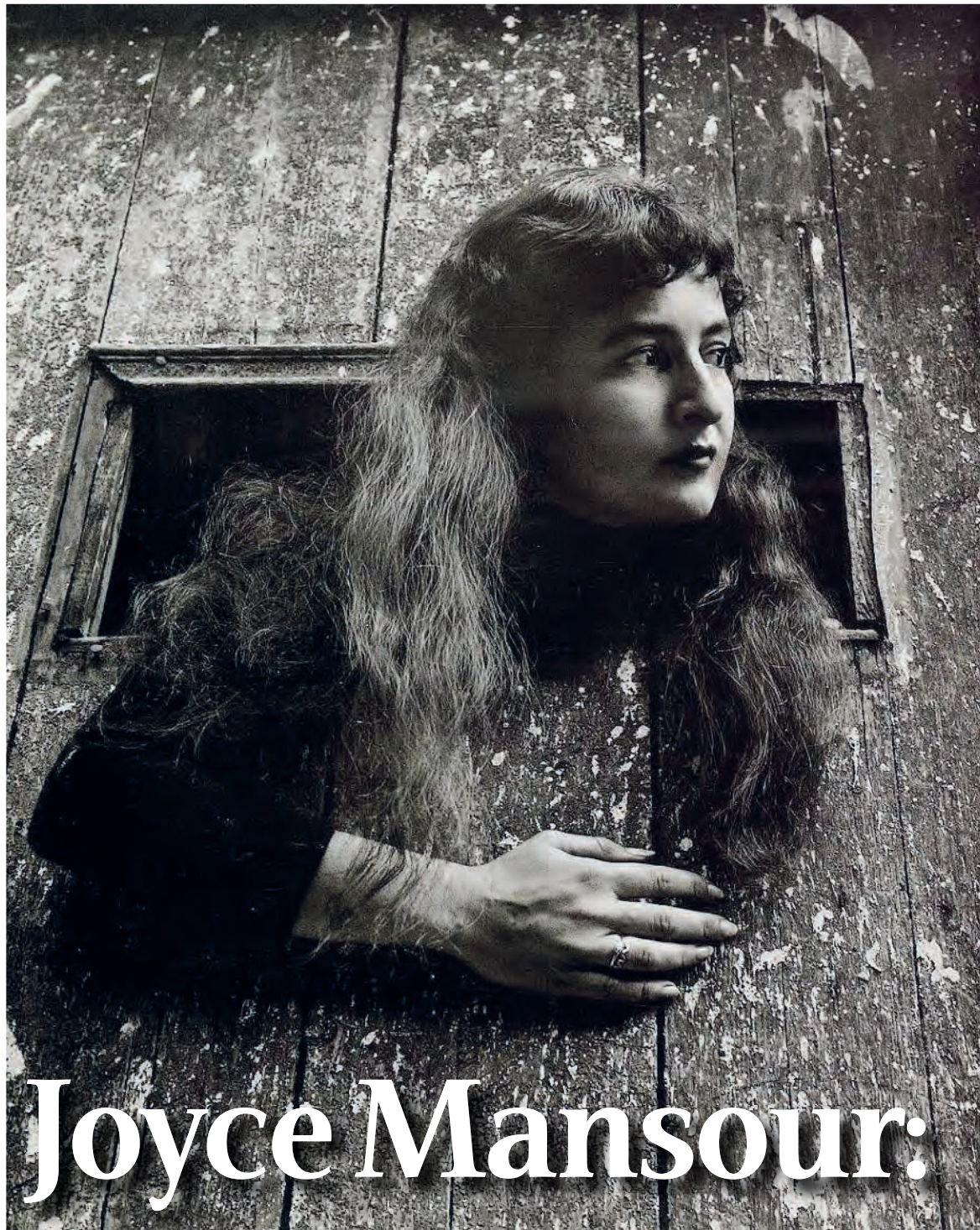
Γεννήθηκε ως Joyce Patricia Ades, στις 25 Ιουλίου του 1928, στο Bowden της Αγγλίας από Βρετανούς γονείς εβραϊκής καταγωγής εγκατεστημένους στο Κάιρο. Μετά τις σπουδές της στην Αγγλία και στην Ελβετία επέστρεψε στο Κάιρο, όπου ασχολήθηκε με επιτυχία, «πρωταθλήτριας», με το άθλημα του βάνδην. Ο πρώτος της σύζυγος πέθανε από καρκίνο έξι μήνες μετά τον γάμο τους. Το 1949 παντρεύτηκε τον δεύτερο σύζυγό της Samir Mansour, μέλος της γαλλικής παροικίας στην Αίγυπτο, με τον οποίο απέκτησαν δυο γιους.

Υιοθετώντας τη γαλλική κουλτούρα και μοιράζοντας τον χρόνο της ανάμεσα στο Κάιρο και στο Παρίσι, ήρθε σ' επαφή με τον Αντρέ Μπρετόν κι αποφάσισε να γράφει στα γαλλικά, παρόλο που οι δύο γλώσσες που μέχρι τότε μιλούσε ήταν η αγγλική και η αραβική. Εντάχθηκε στην Υπερρεαλιστική Ομάδα του Παρισιού το 1954, αφού ήδη είχε εκδοθεί το πρώτο της ποιητικό βιβλίο, «Κραυγές», που υποδέχθηκαν με ευμενή κριτικά σχόλια και δημοσιεύσεις οι υπερρεαλιστές. Την ίδια χρονιά εγκαταστάθηκε οικογενειακώς στο Παρίσι, αναπτύσσοντας στενή φιλία, εκτός απ' τον Μπρετόν, με τους υπερρεαλιστές του κύκλου του και συμμετείχε για μια δεκαπενταετία ενεργά στις δραστηριότητές τους. Εξέδωσε 20 συλλογές ποιήσεων και πρόζας συγκεντρωμένες, πλέον, στον τόμο των απάντων της, «Πρόζα & Ποίηση», εκδόσεις Actes Sud, Αρλ, 1991. Πέθανε από καρκίνο στις 27 Αυγούστου του 1986, στο Παρίσι, σε ηλικία 58 ετών.

Έρωτας: Μία φρενιτιώδης εμπειρία

Η Joyce Mansour δεν μίλησε απλά σε υπερρεαλιστική γλώσσα, μίλησε προ πάντων τη γλώσσα του σώματος εκθειάζοντας την αχαλίνωτη ερωτική ηδονή. Ο ποιητικός της κόσμος οικοδομείται ανάμεσα στα καυτά δάση του ερωτισμού και τα παγωμένα παλάτια των ονείρων. Η εξεγερμένη γραφή της είναι διάχυτη από λογοπαίγνια. Για να εκτιμήσει πλήρως ο αναγνώστης το έργο της πρέπει να γνωρίζει όχι μόνο τις γαλλικές, αλλά και τις αγγλικές έννοιες και σημασιοδοτήσεις.

Ο J. H. Matthews έγραψε το 1966: «Ενώ είναι ελάχιστα πιθανό να την καταστήσουν προσφιλή στη λογοτεχνική κριτική, οι κραυγές ασυγκράτητης επιθυμίας και διαμαρτυρίας της Mansour είναι μεταξύ των πιο νέων και πιο αυθεντικών εκφράσεων εκείνου που ο

Joyce Mansour:

«Μία ιέρεια του υπερρεαλισμού»

Κατοπεύσεις // «Να τρώτε για να πεθάνετε μ' έναν αιματίνο λυγμό/Τραφείτε για να εμποδίσετε τους άλλους/να σας καταβροχθίσουν»

Μπρετόν, στον οποίον είναι αφιερωμένα τρία από τα βιβλία της, ονόμασε 'Τρελό Έρωτα'. Τα ποιήματά της αντιπροσωπεύουν, επομένως, την επιβεβαίωση μιας ελευθερίας κατά την οποία, ακόμη και στην υπερβολική ελευθεριότητά της, η ποιητική γλώσσα είναι σε θέση μόνο ασθενώς να αντηχίσει ακόμη κι αν δεν εξαιρεί τίποτε: μάτια, στήθη, γλώσσα, δόντια, ιδρώτα, αίμα, σπέρμα. Όπως ο Μποντιέρ, η Mansour αποτίνει φόρο τιμής στη σατανική έλξη της αισθησιακής ηδονής. Αντιθέτως από τον Μποντιέρ ωστόσο δεν εμφανίζει ποτέ σημάδια ενοχής, ή κάποια αίσθηση αμαρτίας, ή τη νοσταλγία ενός χαμένου παραδείσου. Για την Joyce Mansour ο έρωτας είναι μία φρενιτιώδης εμπειρία. Η βία της είναι εκείνη του Μαρκκίσιου ντε Σαντ, όπως και το

χιούμορ της θυμίζει συχνά εκείνο του Κόμης του Λοτρεαμόν».

«Η αίσθηση της όσφρησης»

Ένα πλάσμα με τρεις εγκεφάλους και παράξενα μαλακά χέρια
Περπατά γρήγορα διαμέσου του παρυσυρόμενου πόνου
Της απεριόριστης έκτρωσης
Και τα σκουριασμένα τσόφλια των άψυχων πραγμάτων
Που καίγονται στη φορμόλη σαν μια σκληρή υπενθύμιση
Κλαψουρίζουν ανάμεσα σε κραυγές
Σκατά λέω εγώ γιατί δεν θα γίνω θύμα
Όμως ξερίζωσε απότομα κάθε οφθαλμικό βολβό από την κόγχη του
Ζάρωσε το πρόσωπό σου με κουρασμένα δάχτυλα
Ρούφα τη γλώσσα σου στεγνή από την ανοησία της
Και φτύσε περήφανα επίθετα στο φρεάτιο του ανεγκυστήρα
Μέχρι τα σάλια να ξεχειλίσουν
Φτερνίσου μικρό έμβρυο
Φτερνίσου
(Μετάφραση: Σωτήρης Λιόντος)

Πηγές

1. Joyce Mansour, «Ερωτικά», απόδοση Έκτωρ Κακναβάτος, εκδ. Κείμενα, Αθήνα, 1978
2. Joyce Mansour, «Όρνια», απόδοση Έκτωρ Κακναβάτος, εκδ. Κείμενα, Αθήνα, 1987
3. Joyce Mansour, «Οι χορτασμένοι Επιτύμβιοι», μτφρ.-σημ. Οντέτ Βαρών, εκδ. Ρόπτρον, Αθήνα, 1990
4. Joyce Mansour, «Κραυγές-Σπαράγματα-Όρνια», απόδοση Έκτωρ Κακναβάτος, εκδ. Άγρα, Αθήνα, 1994
5. Joyce Mansour, περιοδικό «Κλήδονας», τχ. 6, σσ. 27-33, εισαγ.-μτφρ. Σωτήρης Λιόντος, Αθήνα, Μάιος 2015

Εργογραφία (γαλλικά)

1. Cris, εκδ. Pierre Seghers, 1953

2. Dechirures, εκδ. Editions, 1955
3. Jules Cesar, εκδ. Pierre Seghers, 1956
4. Les gisants satisfaits, εκδ. Jean-Jaques Pauvert, 1958
5. Rapaces, εκδ. Pierre Seghers, 1960
6. Carre blanc, εκδ. Le Soleil Noir, 1966
7. Les Damnations, εκδ. Visat, 1967
8. Le bleu des fonds, εκδ. Le Soleil Noir, 1968
9. Phallus et Momies, εκδ. Daily Bul, 1969
10. Ca, εκδ. Le Soleil Noir, 1970
11. Histoires nocives, εκδ. Gallimard, 1973
12. Faire signe au machinist, εκδ. Le Soleil Noir, 1977
13. Caniculaire, εκδ. Arte Contemporana, 1977
14. Trous noirs, εκδ. La pierre d'Alun, 1986

www.simerini.com.cy

Ηλίας Μέλιος: «Δύο δρόμοι»

Προβολές // «Στις εθνικές γιορτές (που μοιάζουν πανηγύρια)/στις παρελάσεις/οι γριές γυναίκες παιδεύονται/ποια απ' όλες θα φτάσει πρώτη τη σημαία/να της βάλει φωτιά/τις στάχτες της να σκορπίσει στα νερά της πατρίδας»

Η επικεφαλίδα των «Περιθωριακών» αυτής της Κυριακής είναι το ποίημα του Ηλία Μελίου που υπάρχει στη δισεύτερη, πλέον, ποιητική συλλογή του, «Χεράτ», εκδ. Ελί-τροχος, Πάτρα, 1998. Η πρόταξη, δε, που ακολουθεί είναι η πρώτη στροφή του ποιήματος. Ο Μέλιος το γράφει το 1986, και το αφιερώνει... «στην αυτοδιάθεση της Κύπρου». Η δεύτερη στροφή λέει: «Στις παρελάσεις που μοιάζουν πανηγύρια/οι γριές γυναίκες του λιμανιού/βάζουν στοίχημα μεταξύ τους/ ποια απ' όλες θα κλέψει πρώτη τη σημαία», και στην τρίτη, όπου ολοκληρώνεται το ποίημα, συναντούμε το εξής δίστιχο: «Ενοχλούνται μ' αυτούς που απορούν με/το ημιτέλες του χαρακτήρα τους».

Είναι που αρκεί ένα απλό (:) ποίημα, απ' έναν αυθεντικό Έλληνα ή Ελλαδίτη, αν προτιμάτε. Είναι που αρκεί το ελάχιστο του πνεύματος να εναντιωθεί στον όποιο χρησιμοθηρικό λόγο μιας τραγωδίας. Είναι που αρκεί μια επιστολή, με τέλος γραμματοσήμων αυτό της απλής, κι όχι της συστημένης, ταχυδρομικής αποστολής, να γνωστοποιεί την ύπαρξη του συγκεκριμένου ποιήματος, και με την υπογραφή του ποιητή-αποστολέα... τιμή μέγιστη για τον παραλήπτη.

Αγαπώντας αναγνώστριες κι αγαπιτοί αναγνώστες, δεν προσπαθώ... κάτι, απλώς το πράττω. Η μνήμη δεν έχει χρόνο, μονάχα ακονίζει την άσπιλη, ειλικρινή κι άναρχη θέση του γράφοντος. Αλλά, ας περάσουμε στα ελάχιστα που δύναμαι να σας μεταφέρω για τον πολύτιμο αυτόν φίλο, Ηλία Μέλιο.

«Αλ-αγωνία»

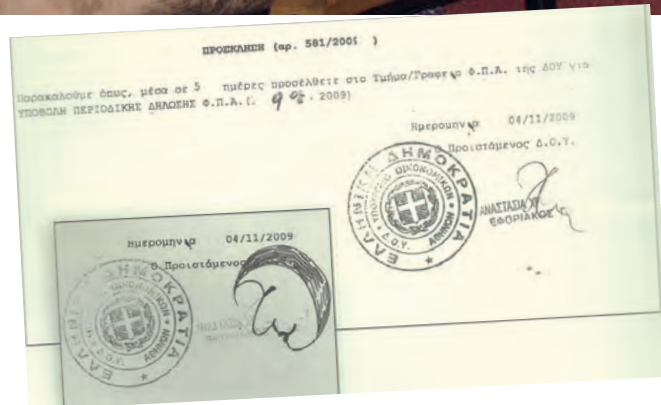
Το λατρεύω αυτό το βιβλίο με ποιήματα και πολλά άλλα, του Μελίου, ακριβώς όπως πιστεύω σε Θεό... και τον θάνατο δεν τον φοβάμαι, σ' αντίθεση με την αρρώστια. Δεν είναι μόνο η χαρά της γνωριμίας μας και η αρχή μίας φιλίας που συνεχίζεται, δεν είναι μόνο η χρήση του, αισθητικά αξεπέραστου, ελληνικού πολυτονικού συστήματος, δεν είναι μόνο η παλαιά ορθογραφία λέξεων που οι σύγχρονοι τις έχουμε καταντήσει σλόικες, δεν είναι μόνο η συνομιλία των στίχων του ποιητή με αποσπάσματα και ποιήματα λογοτεχνών που αγαπά και σημαίνουν... σημαίνονα.

Είναι αυτό ακριβώς που «χαράσσει» στο πρώτο ποίημα της συλλογής του, μετά απ' το τετράστιχο του μπάριμα-Γιάννη του Σκαρίμπα, δεύτερη στροφή, από το ποίημα, «Τίποτα», που περιλαμβάνεται στην ποιητική συλλογή του εκτελωνιστή της Χαλκίδας, «Βοϊδάγγελοι», όπου και πρώτα παραθέτω: «Μον' ήταν βράδυ, τίποτ' άλλο/με δίχως τίποτα στην έγνοια/κι' αυτό το τίποτα 'ν' μεγάλο/στα τίποτα τα τιποτένια.»

Ακολουθεί το ποίημα του Μελίου, «Μεθών» (ο τίτλος), «αχ όμορφε Μωρηά, αφ' ότου σ' άφησα δεν σε ξαναείδα πια» (το motto): «κύκλος η ζωή/

Ο Ηλίας Μέλιος (αριστερά) και ο Κώστας Ρεούσης (δεξιά), τον Ιούνιο του 2008, στη Ζωοδόχου Πηγής 70, Αθήνα, φωτογραφία: Διαμαντής Καραβόλας

πρώον μνήμης και μνήμα συνείδησης/σκούζει σαν τζιτζικας/και ως ο μέρμηγκας κλέβει/καθώς φύλλο δεν κουνιέται/και η ανάσα λειψή καλοκαίρι/ζητιανεύει ζωή - τετράγωνη λογική/με μουσικές χτισμένες σε ήχους αυτοκινήτων/και ψηθύρους παιδιών/παίζει/σπάζει τις πλάκες/της πλατείας στη Μεθών/μας κερνά πετιμέζι/καλαματιανό γλυκό ρακί/λουκούμι και νερό/παίζει/και στη χαρά μας βάζει φτερά/στα πόδια και πετά πάνω από τα κάστρα/προς τις θάλασσες του Μωρηά.»

«Μου έκανες τη μούρη τιμολόγιο!»

Στο, τώντι, εκπληκτικό 140 τεύχος του ανεξάρτητου λογοτεχνικού περιοδικού, «Ο Φαρφουλάς» (Μάρτιος 2011), και στο αφιέρωμα, «Εν ώρα εργασίας-51 εργαζόμενοι γράφουν & σκιστάρουν στην ώρα της δουλειάς τους!», γράφει ο Ηλίας Μέλιος, με τίτλο την κεφαλίδα της παραγράφου:

«Πρόχειρα, συνήθως, κατά της αλλοτριωτικής και αποξενωτικής κατανα-

γκαστικής εργασίας του καθημερινού προς βιοπορισμόν βασάνου προτείνεται, σε όσους έκουσε ακόμη δουλειά, η ουτοπική χαλαρότης της σχολής, της τεμπελιάς ή του μειωμένου ωραρίου και της πρόωρης σύνταξης και αεργίας, αντί της κατ' ανάγκην ανθρώπινης απασχόλησης που θα είναι παιχνίδι και διασκέδαση απ' όλους και για όλους, αντί της ελεύθερης εργασίας με νόημα και ουσία.

»Συνήθως, ανεπαισθήτως μάλλον, ο ελεύθερος εαυτός και ο κόσμος μας υψώνεται μέσα από τη δημιουργική δραστηριότητα που αποτελεί και κύριο χαρακτηριστικό του ανθρώπου.

»Χρόνια και χρόνια, μέσα από την καθημερινή τρέλα που λέγεται δουλειά, ασκώντας ως μολυβοσπρώχτης κατασκευαστή τον τεχνικό της λογιστικής (χωρίς νόημα και ουσία, προς βιοπορισμόν), ξεπροβάλλουν, όπως το ελάχιστο λουλούδι που ανθίζοντας διαπερνά την άσφαλο της πόλης, στικάκια, μουσικές και τραγούδια, ζωγραφίες και κατασκευές. Μικρά λόγια σε μικρούς χρόνους!

»Υπάρχουν στιγμές και στιγμές που το ρήγμα της ασφάλτου διευρύνεται σε χάσμα και μέσα από υπογραφές σε τιμολόγια, αποδείξεις, παραστατικά λογιστικού, φορολογικού και άλλου οικονομικού ενδιαφέροντος μορφοποιούνται ανθρώπινες καρικατούρες και μούρες, φάτσες που διασχίζουν το αστικό δάσος, καράβια που πλέουν στην αστική θάλασσα.

Ο «λογιστής» του υπερρεαλισμού

Ο Ηλίας Μέλιος γεννήθηκε στην Καλαμάτα τον Οκτώβριο 1959. Σπούδασε

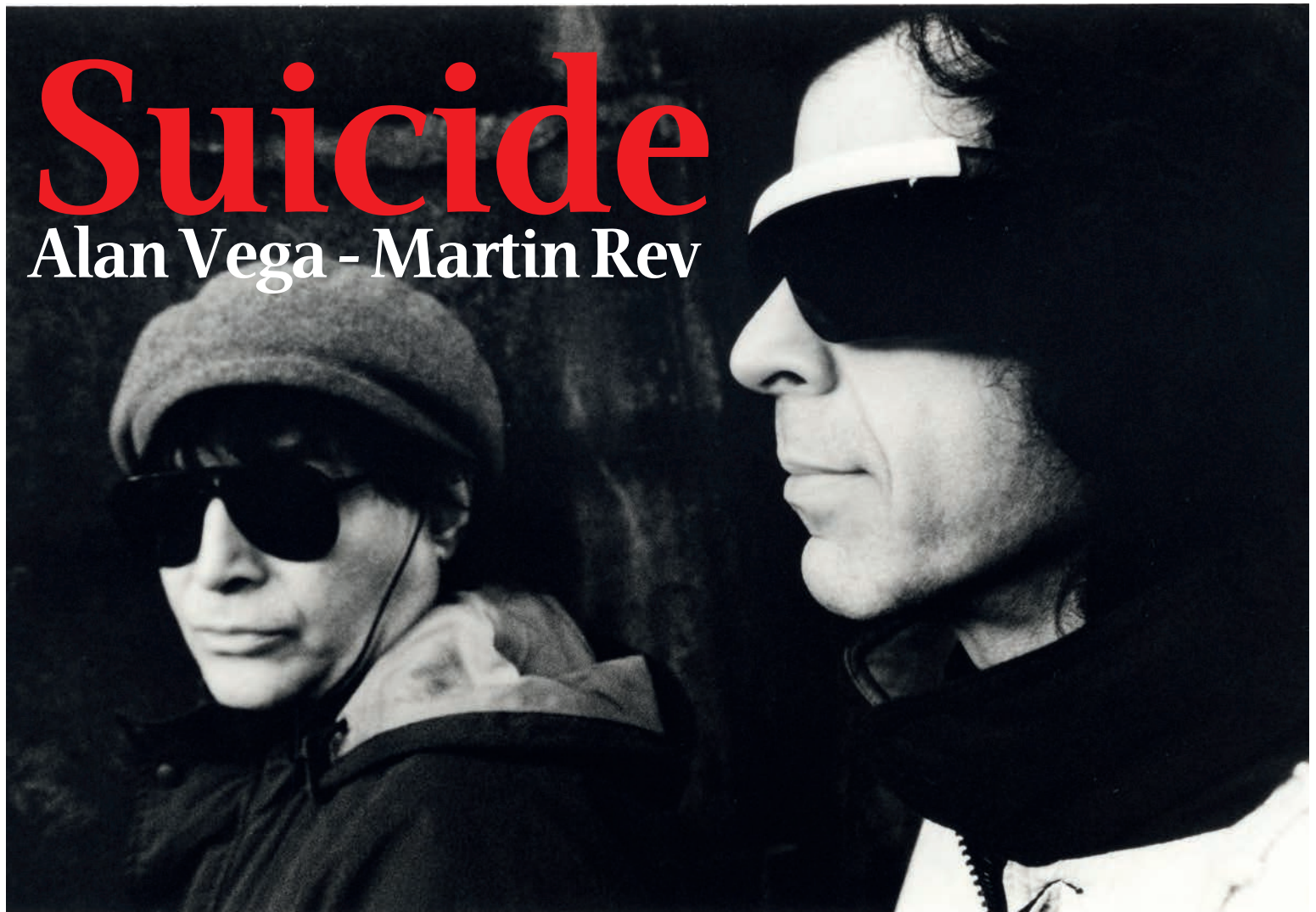
στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΑΣΟΕΕ) και εργάζεται ως οικονομολόγος-λογιστής στην Αθήνα, όπου και ζει. Ανά καιρούς, ατομικά και συλλογικά, έχει ασχοληθεί ή και ασχολείται με την ποίηση, το πεζό, το δοκίμιο και τη mail-art, με την έκδοση και επιμέλεια περιοδικών και βιβλίων, με τη δημοσιογραφία, τη μουσική και το σχέδιο. Πιστεύει πως η ποίηση πρέπει να γίνεται από όλους, όπως μας λέει ο Ισίδωρος Δούκας, ο γνωστός Κόμης του Λωτρεαμόν, και όχι από έναν.

Είναι μέλος του Ελληνικού Κύκλου Χαϊκού, ιδρυτικό μέλος της Υπερρεαλιστικής Ομάδας Αθηνών και εκδότης του λογοτεχνικού περιοδικού Δυτικές Ινδίες. Έχει εκδώσει τις ποιητικές συλλογές: «Μπαρόκ Παροιμίες» (ιδιόγραφη έκδοση εκτός εμπορίου, 1988), «Παραδείγματα» (ιδιόγρ. εκδ. εκτός εμπορίου, 1989), «Πώς να Ξεχάσεις την Κωνσταντινούπολη;» (ιδιόγρ. εκδ. εκτός εμπορίου, 1991), «Χεράτ» (ένθετο στο τχ. 16 του περιοδικού «Ελί-τροχος», 1998), «Πνοές Ερώτων» (13 καϊκού, 16σέλιδη αναδιπλούμενη εκτός εμπορίου έκδοση, Δυτικές Ινδίες, 2003), «Αλ-αγωνία» (Δυτικές Ινδίες, 2007), καθώς και 4 μικρά βιβλία πειραματικής έκφρασης στο πλαίσιο της εκτός εμπορίου εκδοτικής παρέμβασης ΝΕ-Δων/ΝΕΔουσα/νεΔΟΥΣΙΑ.

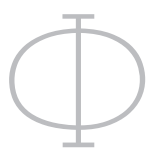
Τα δύο τελευταία χρόνια επιμελείται και παρουσιάζει την εκπομπή για τα βιβλία και τους αναγνώστες, «Βιβλιοραφείο», στο διαδικτυακό ραδιόφωνο «Πορτοκαλί» (www.portokaliradio.gr), κάθε Τετάρτη 16:00-17:00.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

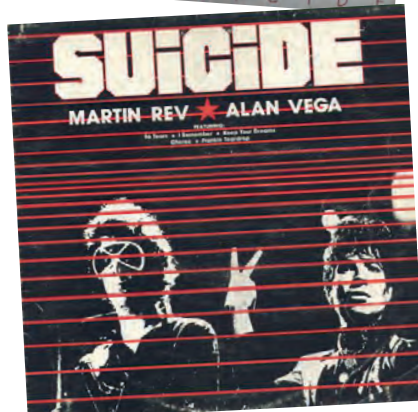
Παρουσίαση // Με αφορμή τον πρόσφατο θάνατο του Alan Vega ο σημερινός «Ήχος της Μουσικής» κάνει ένα μικρό αφιέρωμα σε μίαν από τις πιο επιδραστικές μπάντες των seventies

αίνεται πως το 2016 έχει βαλθεί να ξεκά-νει πολλούς μυθικούς μουσικούς του παρελθόντος. Σχεδόν κάθε

μήνα μετράμε απώλειες και η μεγάλη μπάντα του ουρανού (όπως γράφει και το κλισέ) γεμίζει ασφυκτικά με τραγουδοποιούς, που ο καθείς τους έδωσε το δικό του στίγμα και ώθηση στη Rock n Roll ιστορία. Το προηγούμενο Σάββατο, 16 Ιουλίου, ένας από αυτούς κι ένας πρωτοπόρος του «διαφορετικού» ήχου, που πήγε ενάντια στα μουσικά ρεύματα που κυριαρχούσαν τη δεκαετία του '70, έφυγε ήσυχα στον ύπνο του στα 78 του χρόνια, αφήνοντας πίσω του μια μουσική κληρονομιά που ξεκίνησε επεισοδιακά για να ωριμάσει καθοριστικά σε τραγουδιστές και μπάντες που ακόμα τον έχουν ως σημείο αναφοράς. Ο λόγος για τον Alan Vega, τραγουδιστή των Suicide κι έτερον ήμισυ της μπάντας που μαζί με τον Martin Rev προκάλεσαν ιδιαίτερη αίσθηση με τους ασύμφορους, δύσκολους και θορυβώδεις ήχους τους, την ώρα που εκρήγνυτο το punk.

Όπως όλες οι μουσικές ιστορίες ξεκινούν από μια αναφορά και τίποτα δεν συμβαίνει ουρανοκατέβητα, έτσι και το 1969 ο Alan Vega, παρακολουθώντας τους Stooges του Iggy Pop σε μια συναυλία, αποφασίζει να δημιουργήσει μια μπάντα που θα πήγαινε τα πράγματα εκεί που εκείνος ήθελε. Στον δρόμο του θα βρεθεί ο Martin Rev, ένας μουσικός που πειραματιζόταν στα πλήκτρα ψάχνοντας νέους ήχους με δαιδαλώδεις συνθέσεις και avant garde νηκτικά μονοπάτια. Από την άλλη ο Vega, θέλοντας να αποτινάξει από το rock τα στερεότυπά του, βρήκε στον Rev τον συνδοιπόρο που έψαχνε. Απώλειες κιθάρων και μπάσου, το ντουέτο εμφανιζόταν μπροστά σε ένα απροετοίμαστο τη δεκαετία του '70 κοινό, παίζοντας ένα μονότονο μοτίβο με κλειστοφοβικές φόρμες, υποβάλλοντας τους θεατές στο απόκοσμο. Ο Alan Vega, ένας απειλητικός κι επιθετικός performer, που δανειζόταν στοιχεία από τον Iggy Pop αλλά προσέθετε το δικό του τρομακτικό στατικό παραλήρημα, καθόταν κατά τη διάρκεια της συναυλίας για μεγάλα διαστήματα ανάμεσα στο κοινό επαναλαμβάνοντας στίχους, έχοντας τον συνδαιτυμόνα του στη σκηνή να βομβαρδίζει τους πάντες με τους ασύμβατους μινιμαλιστικούς ήχους του φτηνού αρμόνιου του. Δεν είναι υπερβολή να πούμε πως

αυτός ο κυκεώνας απρόσιτων ήχων και λέξεων ήταν ένα μείγμα από την απειλή που είχαν φέρει χρόνια πριν οι Velvet Underground μαζί με τους «πειραματικούς» ήχους που δοκίμαζε ο Phillip Glass με το πιάνο του. Οι Suicide ήταν όμως κάτι εντελώς το διαφορετικό, κάτι που δεν χωρούσε σε ταμπέλες και μουσικά στεγανά. Ο κόσμος αποχωρούσε από τις συναυλίες τους, πετούσε αντικείμενα στη σκηνή, γιουχαίζε το ντουέτο και συχνά πυκνά σταματούσε τα live τους, μη αντέχοντας όλο αυτό το «νέο γρονθοκόπημα». Όπως όλοι οι μεγάλοι πρωτοπόροι σε κάθε μορφή τέχνης, έτσι και οι Suicide στα γεννοφάσκια τους πλήρωσαν ακριβώς αυτό το ταξίδι στο άγνωστο και νεοφερμένο.

Προπομποί όσων ξεμίτισαν την επόμενη δεκαετία

Το μουσικό όνειρο και πάνω απ' όλα βήμα πολλών συγκροτημάτων εκεί στα τέλη του 1970 θα ερχόταν όμως να εκπληρώσει ένας άνθρωπος στη Νέα Υόρκη, που αποφάσισε πως το κλαμπ του θα έδινε τη σκηνή του σε διάφορους μουσικούς ώστε να παρουσιάσουν τη δουλειά τους. Ο λόγος για το ιστορικό CBGB του Hilly Kristal, όπου στην επεισοδιακή σκηνή του ξεκίνησαν την καριέρα τους οι Ramones, Television, Patti Smith, Blondie, Talking Heads και πάρα πολλοί άλλοι. Οι Suicide έκαναν κι αυτοί το πέρασμά τους από εκεί έχοντας ήδη δουλέψει τον ήχο τους σε εκατοντάδες πρόβες.

Το 1977 έρχεται και μαζί η στιγμή για το ντεμπούτο τους άλμπουμ με τίτλο το όνομά τους. Με λιγοστά χρήματα, φτηνά εξαρτήματα και στην καρέκλα του παραγωγού τον Craig Leon (Ramones, Blondie, Talking Heads, κ.α.) οι Suicide προσπαθούν να αποτυπώσουν την ατμόσφαιρα των συναυλιών τους στο πρώτο τους βινύλιο. Τραγούδια σαν τα Ghost Rider, Frankie Teardrop και Johnny συλλαμβάνουν το «αλλόκοτο» και γίνονται οι προπομποί του post punk, και του industrial rock, της ηλεκτρονικής μουσικής και διάφορων άλλων μουσικών ειδών που θα ξεμιτίσουν την επόμενη δεκαετία. Οι κριτικές είναι αρνητικές, η απουσία κιθάρας αντιμετωπίζεται σαν κάτι το πρωτόγνωρο, η φωνή του Vega ως σνομπ και το κοινό και πάλι σε συναυλίες τους ανά τον κόσμο τούς αντιμετωπίζει εχθρικά.

Η ιστορία όμως υπάρχει για να δικαιώνει τα πράγματα. Η πρωτοπορία ανταμείβεται δεκαετίες αργότερα κι εκείνο το πρώτο άλμπουμ, που σχεδόν κατακεραυνώθηκε από κοινό και κριτικούς, θα ανεβεί στο βάθρο με τα πιο επιδραστικά άλμπουμ όλων των εποχών. Μπάντες σαν τους Depeche Mode, Spacemen 3, Jesus and Mary Chain, Massive Attack και με τη λίστα να εμπλουτίζεται όσο περνούν τα χρόνια παραδέχονται πως «πάτησαν» πάνω στον ήχο των Suicide. Σε κάθε «κατά καιρούς» λίστες που κυκλοφορούν από μουσικά έντυπα και sites με τους δίσκους που πρέπει να ακούσετε στη ζωή σας υπάρχουν πάντα μέσα.

Οι Suicide το 1980 θα κυκλοφορήσουν το δεύτερό τους άλμπουμ με τίτλο Suicide: Alan Vega and Martin Rev, το οποίο θα σηματοδοτήσει την παύση της συνεργασίας των Vega και Rev μέχρι το 1988, που θα ξαναμπουν στο στούντιο. Μια χρονιά νωρίτερα είχε προηγηθεί το single Dream Baby Dream, που γνώρισε μια σχετική επιτυχία και είναι ίσως το πιο γνωστό τους κομμάτι, το οποίο ενδεχομένως να γνωρίζουν και οι αμύητοι λόγω της διασκευής που δέχτηκε από τον Bruce Springsteen το 2014. Το ντουέτο θα χωρίσει και έκαστος θα ακολουθήσει σόλο καριέρα με πολλά προσωπικά άλμπουμ και με αρκετές συμμετοχές σε δουλειές άλλων. Το 2002 θα επανασυνδεθούν για τελευταία φορά δισκογραφικά με το American Supreme, ενώ μέσα στα επόμενα χρόνια θα δώσουν αρκετές συναυλίες.

Η αλήθεια είναι πως το μουσικό φαινόμενο Suicide είναι μια «δύσκολη νηκτική περίπτωση» για τους άγουρους ακροατές. Το κοινό χωρίζεται σε αυτούς που λατρεύουν τη μουσική ιδιοφυΐα τους και σε εκείνους που απλώς δεν μπορούν να ακούσουν ούτε μισό τραγούδι τους. Οι Alan Vega και Martin Rev όμως απέδειξαν για άλλη μια φορά στη μουσική ιστορία πως η πρωτοπορία και η «επανάσταση» έρχονται όταν αποτινάξεις από πάνω σου τη σαπιόκολλα του παρελθόντος και ξεκινήσεις μια δική σου ρούγα, σπαρμένη με υλικά που είναι δύσκολο να βαδίσεις πάνω τους. Καλό σου ταξίδι, Alan Vega.

Στέκια και Φυσιογνωμίες, II

Σύντομες Ιστορίες // Η παρατεταμένη κρίση έχει και τη θετική της όψη. Είναι αδύνατον να ξεχειλώνεις την επιείκεια και να ανέχεσαι συμπεριφορές που ανήκουν σε άλλους, πιο χαλαρούς και χύμα, καιρούς

Μνήμη 1976. Αρχίζεις να ανακαλύπτεις ότι τα στέκια είναι τα νέα υπερσύγχρονα εκπαιδευτικά ιδρύματα με ταχύρρυθμα προγράμματα μαθήσεως «πειθαρχιών», που δεν διατίθενται καν στα επίσημα πανεπιστήμια. Στον Ιπποπόταμο, στη Δελφών, δέκα μέτρα από το βιβλιοπωλείο Μαύρο Ρόδο και τις εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, πίνεις σαγκρία, ακούς Μπομπ Ντίλαν, παρακολουθείς συζητήσεις για την «Έντα Γκάμπλερ» του Ίψεν, για τις «Ερωτευμένες Γυναίκες» του Ντ. Χ. Λώρενς, για τα περιοδικά του Λεωνίδα Χρηστάκη, τον «Κούρο» και το «Paderma» - το Ιδεοδρόμιο δεν έχει αρχίσει ακόμη να σκορπάει έναν πλούτο πληροφοριών και ιδεών στον ανήσυχο κόσμο. Από εκεί, από τον Ιπποπόταμο, θα οδεύσεις, το 1977, προς τον Τιπούκειτο, στην Αραχώβης, μοιάζει με σπίτι θαλπερό, έχει κιλίμια και φλοκάτες, ο βελούδινος Λάκης Παππάς με την κιθάρα του, χωρίς μικρόφωνα, ιερουργεί τραγουδώντας Μάνο Χατζιδάκι και Νέο Κύμα, ένας θαμώνας με μακριά μαλλιά διαβάζει προσπλωμένος το θρυλικό περιοδικό «Πάλι» (Νάνος Βαλαωρίτης, Τάσος Δενέγρης, Δημήτρης Πουλικάκος, Μαντώ Αραβαντινού, Αλέξανδρος Σχινάς), σου το προσφέρει αμέριμνα και σε εξοικειώνει με τις πολύτιμες και σπάνιες στιγμές της ελληνικής πρωτοπορίας. Τα στέκια και οι φυσιογνωμίες είναι η χαρτογράφηση του χάους.

Μνήμη 2016. Η παρατεταμένη κρίση έχει και τη θετική της όψη. Είναι αδύνατον να ξεχειλώνεις την επιείκεια και να ανέχεσαι συμπεριφορές που ανήκουν σε άλλους, πιο χαλαρούς και χύμα, καιρούς. Η Φιλία επιβάλλει, και πάλι, κανόνες αυστηρούς: δεν μπορείς να φέρεσαι και στον φίλο και στον επίμονο κηπουρό της βλακείας και της άνευ ερείσματος έπαρσης με την ίδια απλόχερη ευρυχωρία - διότι έτσι αδικείς τον φίλο. Στο Ουζερί Παφίλιας, στέκι για τους happy few, σε κερνάει ο κύριος Βαγγέλης γεύσεις και χαμόγελα που εμμένουν ανοξίδωτα. Σύναις ψυχών, εκεί. Σχέδια για το παρελθόν, εκεί, σχέδια για το παρελθόν που είναι σχεδίες για το μέλλον. Ζωγράφοι, ποιητές, κινηματογραφιστές, θεατράνθρωποι, φωτογράφοι, φίλοι, φίλοι, φίλοι, που ανασυντάσσονται για να εξετάσουν τι έκαναν μες στις δεκαετίες και πώς θα κάνουν κι άλλα, ομνύοντας στην ακόπαστη δημιουργικότητα και στη διάθεση προσφοράς και χαριστικότητας που είναι το μεδούλι της Ποίησης. Τα βλέμματα λάμπουν, τα τσιγάρα πυρρώνουν, η Ανιδιοτέλεια παίρνει σάρκα και οστά, γινόμαστε ένα εύφορο γλέντι. Τα στέκια και οι φυσιογνωμίες είναι η χαρτογράφηση του χάους.

Μνήμη 2005. Τα στέκια και οι φυ-

Φωτογραφία © Μαρίλη Ζάρκου

σιογνωμίες θεωρούν ότι το κέντρο του γνωστού κόσμου είναι η Κυψέλη, και ότι το Παρίσι, η Λευκωσία, το Βερολίνο, είναι προάστια της Κυψέλης. Μετάβαση στο Παρίσι για περιπλανήσεις αντιτουριστικές: περιφρονείς τα αξιοθέατα και συχνάζεις εκεί που συχνάζαν οι φυσιογνωμίες που ανέλαβαν, ακριβώς, τη χαρτογράφηση του χάους, που θέλψαν να αναστατώσουν την τέχνη, που επιχειρήσαν να προσφέρουν διεξόδους διαφυγής από τη δυναστεία των δεδομένων. Περπατάς εκεί όπου περπάτησε ο Ουίλλιαμ Σ. Μπάροουζ, επισκέπτεσαι το Beat Hotel, πίνεις εναλλάξ μαύρες μπίρες και ιρλανδέζικο ούισκι στο Irish Pub, ακούγοντας το θρόισμα των πλατύφυλλων καστανιών που έρχεται από το νησάκι στον Σηκουάνα. Συναντάς Αμερικανούς και Άγγλους ποιητές της ζωής, και μια οικογένεια Ιρλανδών μουσικών. Η Ύστατη Ακαδημία, όπως έλεγε ο Μπάροουζ. Μετάβαση στη Λευκωσία, στη διχα-

σμένη πόλη, που σε πολλά σημεία της ο χρόνος μοιάζει να είναι ακινητοποιημένος, λες και κάποιοι φώναξαν Στάκαμαν στον χρόνο. (Στάκαμαν: Όνομα παιχνιδιού που παίζόταν τη δεκαετία του '60 στην Αθήνα. Ήταν κάπως σαν κρυφό και πόλεμος. Αν έλεγες πρώτος στον άλλο «στάκαμαν» τον είχες στακαμανίσει και έβγαίνε από το παιχνίδι. Φυσικά τα παιχνίδια τελείωναν πάντα με γενικευμένα επεισόδια). Στη Λευκωσία θάλλουν τα στέκια, ο κύριος Σταύρος Σαλάτας ετοιμάζει ούισκια και σεφταλιές φιλοσοφώντας ακατάσχετα για το νόημα της ζωής. Τα στέκια και οι φυσιογνωμίες είναι η χαρτογράφηση του χάους.

Μνήμη 2015. Παλιά το λέγαμε Ντόλτσε. Λέγαμε πάμε Ντόλτσε. Λέγαμε ήσουν στο Ντόλτσε. Λέγαμε ραντεβού Ντόλτσε. Τώρα το λέμε Φίλιον. Πλησιάζει Δεκαπενταύγουστος. Μακρύ καυτό καλοκαίρι. Βαθύ καλοκαίρι. Όσοι πιστοί. Εισ Φίλιον. Πηγαίνουμε για έναν

καφέ, και φεύγουμε εφτά ώρες και είκοσι μπίρες αργότερα. Συζητάμε για μνήμες. Συζητάμε για στέκια. Συζητάμε για φυσιογνωμίες. Να, εκεί καθόταν ο Πάμπλο, ο κορυφαίος τροσκιστίς Μιχάλης Ράπτης, πάντα με τις εφημερίδες και τα περιοδικά του. Να, εκεί έκανε μια πολύωρη ανάπαυλα από τις μπόλικες δουλειές του ο Τάσος Φαληρέας, πάντα με king size Dunhill, πάντα και επίμονα χωρίς κινητό, πάντα φορτωμένος με τριάντα ιδέες στο μυαλό. Να, εκεί ο Τζούμας, ο Κοτανίδης, και ο Παναγιωτίδης, μποέμ και εστέτ από άλλες δεκαετίες, μια τρώικα του Καλού Γούστου και του καλοπροαίρετου χιούμορ. Να εκεί, ο ποιητής Γιώργος Κακουλίδης χαρτογραφούσε με τα πελώρια πράσινα μάτια του το χάος και έπλεκε το εγκώμιο του βιώματος. Να, εκεί η Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ μιλάει για τη λιτή ποίηση του Λεωνίδα Κακάρογλου. Τα στέκια και οι φυσιογνωμίες είναι η χαρτογράφηση του χάους.

Νύξεις

Η στήλη Νύξεις είναι μια rocket επισημή των ποιητικών καταστάσεων, που όσο απηλώνεται ο χρόνος τόσο πιο χρήσιμη και κρίσιμη μου φαίνεται ότι είναι. Ο Καρούζος έλεγε ότι η ποίηση, με την ευρεία έννοια, αποτελεί οξυγόνο αντιδιαστολής. Έχουμε ανάγκη από ένα τέτοιο οξυγόνο.

Γράφει ο Διονύσης Μαρίνος για το Στέκι/Ουζομαστωλείο Καπετάν Μιχάλης: Έξω από τη Φειδίου το χάος: κόσμος που πηγαίνει και δεν έρχεται, τριζάτες κόρνες που γρυλίζουν άναρθρα - η βαθιά ριζωμένη αντίφαση της ζωής. Μέσα στο λημέρι του «Καπετάν Μιχάλη», μια φορά την εβδομάδα, η καθημερινή τύρβη γίνεται συμπόσιο, τα σχήματα της πόλης μεταπλάθονται σε τερψιλαρύγγια πυροτεχνήματα.

Το αψύ ανάδεμα του τσίπουρου, η γαργαλιστική οσμή του τηγανισμένου λαδιού, η χαλαρή συνάφεια της μουσικής που παίζει σιγά για να μη διακόψει τη σκέψη. Οι κύριοι στη γαλαρία είναι καταδικασμένοι να ζήσουν, αλλά μην τους το πείτε γιατί θα αρχίσουν να φωνασκούν αγρίως, να βάζουν τον Χέγκελ να συγκρουστεί μετωπικά με τον Καστοριάδη ή να εμφανίσουν από τη μέσα τσέπη του σακακιού τους τον εξαφανισμένο Τόμας Πύντσον (α, εκεί κρυβόσουν τόσο καιρό;), ή να απαγγείλουν Χέρντερλιν εις την γερμανικήν ή να γαργαλίσουν την καρδιά τους με έναν κικεώνα γέλιου που δεν καταλήγει πουθενά (ω, τι θαυμαστή ελευθερία!).

Δεν είναι θαμώνες, καίτοι ακολουθούν την αρχή της επαναληπτικότητας στις συζητήσεις τους. Είναι επινοημένες figuras που ζουν μια μυστική χαρά συναπαντήματος. Γι' αυτούς ο «Καπετάν Μιχάλης» λειτουργεί ως πρόσχημα, ως ορμητήριο - δύσκολα μένουν εντός των τειχών και των τοίχων. Το μειονέκτημά τους: αδυνατούν να κινηθούν «μαριονετίστικα», τα μέλη τους κιντοποιούνται από μια σφοδρή ζέση, τα στόματά τους (όταν δεν γεμίζουν από το ευγενές τσίπουρο), εκτοξεύουν εμμηνοσκοπική ύλη πνεύματος.

Όπως θα έλεγε και ο Κέρουακ, είναι «οι καλύτεροι παλιοκαιρίτες στο προσκήνιο», έτοιμοι να ποικτοποιήσουν τα πάντα, να εκλογικεύσουν τη μεγαλύτερη φαντασιοπληξία, να παραδοθούν στη μαγεία του πιο ευτελούς (αφού πρώτα του την προσδώσουν με χάρη).

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Συνέντευξη // Φέτος η χρονιά είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική για εμάς, αφού το Φεστιβάλ μας θα φιλοξενήσει το εργαστήριο Masterschool, που διοργανώνει κάθε χρόνο το Documentary Campus, ένας από τους σημαντικότερους οργανισμούς στον χώρο του διεθνούς ντοκιμαντέρ, δηλώνει ο καλλιτεχνικός διευθυντής του Διεθνούς Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού, Γιάγκος Χατζηγιάννης

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ανοίγει τις πύλες του την 1η Αυγούστου, στο Κέντρο Ευαγόρα Λανίτη, το 11ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού, παρουσιάζοντας, όπως κάθε χρόνο, μερικές από τις καλύτερες (πρόσφατες) ταινίες του είδους της διεθνούς παραγωγής, καθώς και μια σειρά σημαντικών δράσεων, που φέρνουν στην Κύπρο μια πληθώρα σημαντικών παραγόντων του χώρου αλλά και σκηνοθετών.

Για τη φετινή διοργάνωση καθώς και για τις προοπτικές του Φεστιβάλ, που με δυναμισμό εξελίσσεται σ' ένα από τα πλέον ενδιαφέροντα περιφερειακά φεστιβάλ ντοκιμαντέρ στον ευρωπαϊκό χώρο -και όχι μόνον- μιλά στο «Ηδύφωνο» ο καλλιτεχνικός διευθυντής, Γιάγκος Χατζηγιάννης, ο οποίος τονίζει πως παραμένει στόχος να συνδεθεί η διοργάνωση με την παραγωγή και την ανάπτυξη του δημιουργικού ντοκιμαντέρ στον τόπο μας.

Το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ παρουσιάζει και φέτος ένα πλούσιο πρόγραμμα, με επικέντρωση σε μερικά από τα πιο κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες, όπως η προσφυγική κρίση, το περιβαλλοντικό πρόβλημα, η διαφορετικότητα κ.ά. Μπορείτε να μας μιλήσετε για τη φιλοσοφία αλλά και για τους κεντρικούς άξονες πάνω στα οποία στηρίζεται η φετινή διοργάνωση;

Η γενικότερη φιλοσοφία και κεντρικός άξονας του Φεστιβάλ παραμένει ο ίδιος από την πρώτη στιγμή: Πρώτο μέλημά μας είναι η ποιότητα των ταινιών, και δύο είναι τα βασικά κριτήρια που επηρεάζουν την απόφασή μας, αν μια ταινία αξίζει να μπει στο πρόγραμμά μας ή όχι: Να έχει ενδιαφέρον από μια καθαρά κινηματογραφική άποψη και να είναι καινοτόμα και άμεση όσον αφορά την κοινωνική της προσέγγιση. Σχετικά με τον καταρτισμό του προγράμματος, και εδώ είμαστε αρκετά ευέλικτοι στις επιλογές μας, αφού δεν ψάχνουμε ταινίες με κάποια συγκεκριμένη θεματική. Βέβαια, η διαδικασία επιλογής είναι πολύ δύσκολη και μακροχρόνια, αφού έχουμε να επιλέξουμε λίγες σχετικά ταινίες μέσα από μια μεγάλη γκάμα από πραγματικά εξαιρετικά ντοκιμαντέρ που βγαίνουν μέσα στον χρόνο. Σε γενικές γραμμές, όμως, το πρόγραμμά μας είναι αρκετά ποικιλόμορφο και πλουραλιστικό όσον αφορά τις θεματικές των ταινιών, με κοινό παρονομαστή ότι όλες καταπίνουνται με καίρια θέματα που απασχολούν και αφορούν όλους μας.

Μπαίνοντας στον ενδέκατο χρόνο ζωής του, το Φεστιβάλ τείνει να καθιερωθεί ως ένα από τα πλέον

«έγκυρα» και εξελίξιμα του είδους στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, με μετακλήσεις σημαντικών σκηνοθετών και θεσμικών παραγόντων από τον χώρο του ντοκιμαντέρ διεθνώς, καθώς και φιλοξενίες αναπτυξιακών προγραμμάτων και δράσεων. Πώς αξιολογείτε τη μέχρι τούδε πορεία του και ποιες προοπτικές διαβλέπετε να διανοίγονται στο μέλλον;

Είναι αλήθεια ότι η πορεία του Φεστιβάλ αυτά τα έντεκα χρόνια ζωής ξεπέρασε τις προσδοκίες μας από όταν αρχικά ξεκινήσαμε. Πρόθεσή μας ήταν πάντα να το καθιερώσουμε ως ένα σημαντικό περιφερειακό φεστιβάλ ντοκιμαντέρ που, αν και μικρότερο σε κλίμακα, να στέκεται επάξια δίπλα σε μεγάλα ευρωπαϊκά Φεστιβάλ όσον αφορά την ποιότητα του προγράμματος, αλλά και το επίπεδο οργάνωσης. Αυτό σε ένα μεγάλο βαθμό το έχουμε καταφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και καλύτερης του σε όλα τα επίπεδα. Εδώ και δύο χρόνια συμμετέχουμε στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Moving Docs, μια κοινή ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την προώθηση και ανάπτυξη του είδους. Φέτος η χρονιά είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική για εμάς, αφού το Φεστιβάλ μας θα φιλοξενήσει το εργαστήριο Masterschool που διοργανώνει κάθε χρόνο σε διαφορετικές χώρες το Documentary Campus, ένας από τους σημαντικότερους και πιο γνωστούς οργανισμούς στον χώρο του διεθνούς ντοκιμαντέρ. Αυτό σημαίνει ότι θα επισκεφτούν την Κύπρο και το Φεστιβάλ μας πέραν των 50 επαγγελματιών του χώρου, με τη χρηματοδότηση να είναι 100% από πόρους του Documentary Campus. Είναι η πρώτη φορά που ένα κινηματογραφικό Φεστιβάλ στην Κύπρο θα φιλοξενήσει ένα τόσο σημαντικό διεθνές εργαστήριο, με τα οφέλη να είναι πολλαπλά τόσο για το Φεστιβάλ το ίδιο όσο και για την τοπική οικονομία.

Το κυπριακό ντοκιμαντέρ

Ένας από τους στόχους της διοργάνωσης, ήταν, εξ αρχής, να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις ανάπτυξης του δημιουργικού ντοκιμαντέρ στην Κύπρο. Θεωρείτε ότι έχετε εκπληρώσει τον συγκεκριμένο στόχο; Ποιες κυπριακές παραγωγές θα έχει το φετινό φεστιβάλ;

Δυστυχώς, αυτό δεν μπορώ να το πω. Παρόλο που πάντα προβάλλουμε μία ή δύο κυπριακές ταινίες, η παραγωγή δημιουργικού ντοκιμαντέρ στην Κύπρο δεν έχει αναπτυχθεί όπως έχει σε άλλες χώρες τα τελευταία χρόνια. Αρκεί να δει κάποιος μερικές από τις ταινίες που θα έχουμε στο φετινό πρόγραμμα, για να αντιληφθεί το πόσο ευφάνταστα και καινοτόμα αντιμετωπίζουν οι ξένοι σκηνοθέτες τα θέματά τους, αποδεικνύοντας το πόσο

11ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Ματιές στην του σύγχρο

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

αντέρ Λεμεσού ν καρδιά νου κόσμου

ανοικτό είναι το πεδίο δημιουργικότητας στο σύγχρονο ντοκιμαντέρ. Φυσικά υπάρχουν και οι Κύπριοι δημιουργοί που καταπιάνονται με το ντοκιμαντέρ και μέσα στα χρόνια υπήρξαν πολύ αξιόλογες ταινίες. Σε γενικές γραμμές, όμως, και κρίνοντας πάντα από τη δική μας εμπειρία και επαφή με το αντικείμενο, η παραγωγή αυτού του είδους του κινηματογράφου έχει ακόμη πολλά περιθώρια ανάπτυξης στον τόπο μας. Εμείς από την πλευρά μας συνεχίζουμε να διοργανώνουμε μια σειρά από εργαστήρια, που στόχο έχουν ακριβώς την ανάπτυξη του ντοκιμαντέρ και αποτείνονται σε σκηνοθέτες και παραγωγούς. Όσον αφορά τη φετινή συμμετοχή από Κύπρο, είμαστε ευτυχείς που φέτος θα έχουμε την ταινία «Υστερα μένει η Θάλασσα», των Χρίστου Γεωργίου και Γιώργου Κούμουρου.

«Σε γενικές γραμμές, και κρίνοντας πάντα από τη δική μας εμπειρία και επαφή με το αντικείμενο, η παραγωγή αυτού του είδους του κινηματογράφου έχει ακόμη πολλά περιθώρια ανάπτυξης στον τόπο μας»

Από πέρσι, το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ φιλοξενείται στον χώρο του Κέντρου Ευαγόρα Λανίτη, στην καρδιά της Λεμεσού. Διαπιστώνετε ότι η συγκεκριμένη αλλαγή προσέδωσε επιπρόσθετα πλεονεκτήματα στη διοργάνωση, τόσο από άποψη οργάνωσης και προβολής όσο και από άποψη προσέλευσης κοινού ή άλλως πως;

Ναι, βέβαια, τώρα πλέον είμαστε σε ένα χώρο που μας προσφέρει όλα αυτά που θέλουμε για να διοργανώσουμε ένα φεστιβάλ υψηλού επιπέδου και παράλληλα να διατηρήσουμε τη φιλική και οικεία ατμόσφαιρα που έκανε το Φεστιβάλ μας ιδιαίτερα αγαπητό στον κόσμο. Θέλω να πιστεύω ότι το Κέντρο Ευαγόρα Λανίτη θα είναι το σπίτι του Φεστιβάλ για πολλά χρόνια ακόμα, και ειλικρινά δεν μπορώ να σκεφτώ κάποιον καλύτερο χώρο φιλοξενίας του.

Έχετε, μέσα από την εμπειρία μιας πληθώρας συνεργασιών, σε πολλαπλά επίπεδα, με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, μια σφαιρική και πολυεδρική άποψη για το σύγχρονο κυπριακό σινεμά. Τι, κατά τη γνώμη σας, πέρα απ' όσα γίνονται στον χώρο, θα συνέβαλλε στην περαιτέρω ανάπτυξη του κυπριακού κινηματογράφου;

Αδιαμφισβήτητα έχουν γίνει πολλά τα τελευταία χρόνια στον τομέα του κινηματογράφου, τόσο σε επίπεδο διοργάνωσης εξειδικευμένων Φεστιβάλ όσο και στον τομέα της παραγωγής. Υπάρχει πολύς κόσμος που εργάζεται με πραγματικό ζήλο και μεράκι στον χώρο του κινηματογράφου σήμερα, και αυτό νομίζω είναι φανερό σε πολλές από τις πτυχές του σύγχρονου κυπριακού κινηματογραφικού τοπίου. Φυσικά, υπάρχουν πολλά που μπορούν να γίνουν ακόμη, με πιο βασικό να δίνονται τα σωστά κίνητρα και εφόδια στους δημιουργούς να κάνουν αυτό που ξέρουν να κάνουν καλύτερα, να φτιάχνουν ταινίες. Και εμείς θα είμαστε εδώ για να τις προβάλλουμε!

Το Φεστιβάλ

Το Φεστιβάλ θα πραγματοποιηθεί από την 1η μέχρι και τις 8 Αυγούστου με ένα πολυσυλλεκτικό πρόγραμμα 21 εξαιρετικών ντοκιμαντέρ από ολόκληρο τον κόσμο, με επίκεντρο την προσφυγική κρίση, ενώ από το line up δεν θα λείψουν θέματα που δίνουν βάση στη διαφορετικότητα, την περιβαλλοντική συνείδηση, τη διαφάνεια, την LGBT κουλτούρα, και την ίδια την τέχνη.

Το σπίτι μας είναι ο κόσμος, δηλώνει το ντοκιμαντέρ του Andreas Koefoed, At Home in the World, από τη Δανία, το οποίο ακολουθεί για ένα χρόνο πέντε προσφυγία που φοιτούν σε ένα σχολείο του Ερυθρού Σταυρού, στη Δανία. Από την Ελλάδα, θα προβληθεί το ντοκιμαντέρ της Μαριάννας Οικονόμου, The Longest Run, που εκθέτει το φαινόμενο των επαγγελματιών λαθρεμπόρων, οι οποίοι αναγκάζουν ανήλικους μετανάστες να γίνουν οι ίδιοι λαθρέμποροι.

Το νησί Λαμπεντούζα, στην Κάτω Ιταλία, είναι από τις βασικές πύλες εισόδου μεταναστών από την Αφρική στην Ευρώπη. Εδώ, εκτυλίσσεται το συγκλονιστικό ντοκιμαντέρ Fuocoammare (Fire at Sea), του Gianfranco Rosi, που κατέκτησε τη Χρυσή Αρκτο στο 66ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Βερολίνου, και το οποίο εστιάζει στην ιστορία του 12άχρονου Σαμουέλε. Τα πάντα γύρω του αναφέρονται στη θάλασσα και σε όσους επιχειρούν να τη διασχίσουν για να φτάσουν στο νησί του, αναζητώντας ένα καλύτερο αήριο.

Από το φετινό πρόγραμμα, ξεχωρίζουν επίσης τα ντοκιμαντέρ που αφορούν τη ζωή και το έργο σημαντικών καλλιτεχνών που σημάδεψαν τον τομέα της τέχνης τους, αλλά και πολιτικά ντοκιμαντέρ, που αμφισβητούν το ιστορικό σκηνικό που εκτυλίσσεται γύρω μας και προτείνουν εναλλακτικές λύσεις.

Ακόμα, με δύο ταινίες για τον αυτισμό και δύο για την LGBT κουλτούρα, το Φεστιβάλ δίνει βάση στη διαφορετικότητα και μια απάντηση στα ταμπού, την παραπληροφόρηση, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα.

Από την Κύπρο θα παρουσιαστεί φέτος το ντοκιμαντέρ του Χρίστου Γεωργίου, «Υστερα μένει η Θάλασσα», το οποίο μέσα από τις ιστορίες ζωής δέκα ανθρώπων, αφηγείται την ιστορία της Γιαλούσας, από το 1960 και τις μέρες αγροτικής ζωής, την τουρκική εισβολή του 1974 και τον εγκλωβισμό, μέχρι σήμερα.

*Το Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού διοργανώνεται από την Brave New Culture και στηρίζεται και χρηματοδοτείται από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκδήλωση στο τηλέφωνο 77 77 25 52 ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση info@filmfestival.com.cy.

Χορηγοί Επικοινωνίας: CITY Free Press - Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Σύριες Τρωάδες, στο Old Vic του Λονδίνου

Ιστορίες αλλιώς // Τον Ευριπίδη επέλεξαν οι 'Queens of Syria', πρόσφυγες από την φλεγόμενη Συρία, που ποτέ δεν είχαν εμφανισθεί στην σκηνή, για να αφηγηθούν σε βρετανικό θεατρικό κοινό τις κοινές με την Εκάβη και την Ανδρομάχη και τις άλλες Τρωαδίτισσες βασίλισσες, τώρα σκλάβες στα καράβια των Ελλήνων, ιστορίες τους απώλειας, φυγής κι εξορίας

ΤΙΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
titos_christodoulou@hotmail.com

Η οργή έχει γένος θηλυκό. Κι η απελπισία επίσης. Ενώ ο πόλεμος αρσενικό. Τα πιο τραγικά κι αβοήθητα θύματα του πολέμου επέλεξε ο εικονοκλαστικός, τραγικότερος των τραγικών, Ευριπίδης, για να ορθώσει, με τις Τρωάδες του, τον αντιπολεμικό του λόγο, στα 414 π.Χ., στο απότοκο της Αθηναϊκής ύβρεως της σφαγής των Μηλίων, και πώλησης των δορυάλωτων γυναικών και παιδιών τους, στην δουλεία. Τον Ευριπίδη επέλεξαν οι 'Queens of Syria', 13 Σύριες ηθοποιοί, πρόσφυγες από την φλεγόμενη Συρία, που ποτέ δεν είχαν εμφανισθεί στην σκηνή, για να αφηγηθούν σε βρετανικό θεατρικό κοινό τις κοινές με την Εκάβη και την Ανδρομάχη και τις άλλες Τρωαδίτισσες βασίλισσες, τώρα σκλάβες στα καράβια των Ελλήνων, ιστορίες τους απώλειας, φυγής κι εξορίας.

Για τις Σύριες ηθοποιούς, που έστησαν το ερασιτεχνικό θεατρικό τους σχήμα, 'Queens of Syria', για σκοπούς 'θεατρικής θεραπείας', η περιοδεία τους στην Βρετανία με τις Τρωάδες του Ευριπίδη θα τους επιτρέψει να μεταφέρουν στο διεθνές κοινό τις προσωπικές τους τραγωδίες που υφαίνονται σαν στιγμές στην μεγάλη τραγωδία της Συρίας, όπου ο πενταετής πόλεμος έχει αφήσει 470.000 νεκρούς και εκατομμύρια αστέγους, οδηγώντας στην μεγαλύτερη προσφυγική κρίση από της εποχής του

Β' Παγκοσμίου Πολέμου. "Όλοι έρχονται να μας βομβαρδίσουν, αλλά κανείς δεν μας θέλει, ξεσπιτωμένες, στα σπίτια τους! Είμαστε οργισμένες!"

Η οργή στον Σοφοκλή μάς δίνεται σε πληθυντικό αριθμό: 'αστυνόμος οργάς εξειργάσατο'. Στον τραγικό χορό των Τρωάδων του Ευριπίδη ο αριθμός των θυμάτων είναι πληθυντικός, μαζικός σωρός όπως τα ερείπια της καμένης Τροίας. Ο λόγος όμως είναι προσωπικός, όπως προσωπικό βιώνεται το δράμα, εξατομικεύουσα η τραγωδία που πλήττει τον καθένα, με την δική του ιστορία στο μεγάλο σχήμα του ανθρώπινου δράματος. Του δράματος της απανθρωποποίησης του νικητού, που ωστόσο, θυμίζει ο τραγικός Ευριπίδης, με τα λόγια της Κασσάνδρας του, πρέπει να θυμάται την 'τύχη', που τόσο αναπάντεχα αναποδογυρίζει τις απαντοχές των ανθρώπων. "Η οργή, σαν αναφυλλτό!"

Η τραγωδία του γυναικείου θρήνου

Μια γυναίκα κλαίει. Η Εκάβη, ανοίγοντας το πρώτο στάσιμο των Τρωάδων του Ευριπίδη. Όπως και στο δράμα με το όνομά της, η βασίλισσα ανοίγει τους πρώτους λυρικούς στίχους του έργου με μια ραγισμένη αποφασιστικότητα, μια 'πολιτική διαχείρισης της απελπισίας' της. Γυρεύει να «σκώσει κεφάλι» ('επάειρε δέρην', 99) ώστε να αναμετρηθεί με ό,τι την περιμένει, μέσα στην απελπισία της να διερευνήσει τις όποιες ελπίδες, δηλαδή, το καλύτερο μέσα στο χειρότερο. Μια 'αποφασισμένη παραίτηση' στην μοίρα, που καλεί και τις άλλες Τρωαδίτισσες να ακολου-

θήσουν: «Αφεθείτε στο κύμα, όπου κι η μοίρα σας στρέψει το τιμόνι, τα πανιά αφήστε στις τύχης τους ανέμους, την πλώρη μην γυρίστε ενάντια στις ζωής το ρέμα» - 'μεταβαλλομένου δαίμονος ανέχου / πλεί κατά πορθμόν, πλεί κατά δαίμονα / μηδέ προσίστω πρόωραν βιότου / προς κύμα πλέουσα τύχαισιν' (102-3). Η επιμονή του ποιητού στην άσχημη τροπή της παντοδύναμης μοίρας, της 'τύχης τους ανέμους' αντιχέει την -αλγεινή για τους θεούς- εντύπωση που ήδη έχουν κάνει οι πρώτοι στίχοι του δράματος: τέσσερις φορές ως τύχη αναφέρει η 'δυσδαίμων' Εκάβη τον όρο 'δαίμων', ενώ το δράμα ανοίγει με τον Ποσειδώνα να συμφωνεί να συνδράμει τα αισθήματα εκδίκησης της Αθηνάς, που, ενώ δέκα χρόνια βοηθούσε τους Αχαιούς να καταστρέψουν την Τροία, η μεθυσμένη τους συμπεριφορά στην νίκη τους, η σπίλωση των βωμών της, την έχει στρέψει εναντίον τους: η θάλασσα τούς περιμένει απειλητικά σαν θανάσιμη εκθρά τους. Μια ειρωνική παρένθεση που περιβάλλει όλο το δράμα, επισκιάζοντας τα σχέδια ή τις προβλέψεις νικητών και ηττημένων.

Η Εκάβη γνωρίζει πως οι αυθαίρετοι θεοί έχουν, για την ώρα, στραφεί εναντίον της, όπως κι ενάντια στην καμένη πια πόλη της. Δεν στρέφεται, όμως, εδώ εναντίον τους. Το έργο αφήνει τις ειρωνικές ή σατιρικές συνεπαγωγές της θεϊκής κακοπιστίας για το κοινό. Η πίκρα της, στην οποία δίνεται ολότελα, αφορά την σπαρακτική νοσταλγία της που αντιπαράβλλει τον τωρινό θρήνο, σαν πουλί πάνω από τα κλωσοπούλα στην τσακι-

σμένη φωλιά της, με το πόσο περήφανη, βασίλισσα στα παλάτια του Πριάμου, οδήγησε με το τραγούδι της, στηριγμένη στο σκίπτρο του Πριάμου, τους χορούς των Τρωαδίτισσων να «τιμήσουν τους θεούς» (146-52). Η αντίθεση αντιχέει στα τρομαγμένα, ερωτηματικά τιβίσματα του εισερχομένου χορού των συντρόφων της τώρα στην αιχμαλωσία πριγκιπισσών: «Ποια τα νέα; Τι θα μας συμβεί; Ποιου στρατηγού το καράβι θα μας πάρει δούλες; Ήδη, τα πλοία σαλπάρουν!» ('ποιί λόγος ήκει; - τί θέλουσ'; - ή πού μ' ήδη ναυοθλώσουσιν πατρίας εκγας; - Αργείων προς ναυς ήδη κινείται κωπήρην χειρ'...) Η Εκάβη μπορεί μόνο να απαντήσει με την ίδια αποφασισμένη παραίτηση στην μοίρα, που έχει δείξει ήδη, και που θέτει τον τόνο όλου του δράματος: «Δεν ξέρω, αλλά περιμένω το χειρότερο!»: 'ουκ οίδα, εικάζω δ' άτα' (163).

Οι Τρωάδες, ο γυναικείος θρήνος σε κάθε πόλεμο, κάθε Τροία

'Αρχίζομεν τον έναν θρήνον και εις άλλον πίπτομεν πάλιν'. Ανακαλώντας τον στίχο του Κάλβου, οι Τρωάδες είναι ένα δράμα του θρήνου. Με αυτόν ανοίγουν, εις αυτόν καταλήγουν. Με τον θρήνο της Εκάβης επί σκηνής ανοίγει το πρώτο στάσιμο των Τρωάδων του Ευριπίδη, με τον θρήνο μιας Τρωαδίτισσας της φλεγόμενης Συρίας ανοίγουν κι οι Τρωάδες της Συρίας, στο Old Vic του Λονδίνου. Έχει παρατηρηθεί ότι οι Τρωάδες είναι ένα δράμα στο οποίο λείπει η δραματική δομή. Αν η τραγωδία είναι 'πράξις τελεία', εδώ η 'πράξις' έχει ήδη συντελεσθεί και το δράμα συνίσταται σ'

έναν θρήνο που χωρίς καμμία αναστολή, καμμία ανακούφιση, όλο βαθαίνει.

Συγκινητικό όσο κι αν είναι, με τον ποιητή να επεξεργάζεται με ανυπέροβλητη τέχνη το πάθος, ενισχύοντας την θρηνώδη εντύπωση σε ένα συσσωρευτικό και τελικό αποτέλεσμα, το δράμα στοχεύει στο τελικό αυτό κρεσέντο του πάθους χωρίς οργανική δραματική δομή. Ίσως αυτό να οφείλεται στο ότι ήταν το τρίτο δράμα της τριλογίας, με την πλοκή να πυκνώνει τα πρώτα δύο. Εδώ, όμως, η όποια δραματική διακύμανση, υποτονική σαν αναφυλλτό στον όλο λυγμό του δράματος, αφορά μόνο τις απόπειρες κάποιων ελπίδων, όποιου θολού φωτός μέσα στο σκότος της ασήκωτης καταστροφής: αν τις πάρουν στην Αθήνα, ή την πλούσια Θεσσαλία, ή την Φθία.

Ελπίδες που, στην οικτρή τους διάψευση οδηγούν σε διαδοχικούς καταβαθμούς απελπισίας το δράμα, καθώς ο Ταλθύβιος φέρνει τα νέα του κλήρου, με την Κασσάνδρα, την παρθένα ιέρεια να δίνεται στο κρεβάτι του διψασμένου γι' αυτήν Αγαμέμνονα, και την Εκάβη στον έχθιστο γι' αυτήν δόλιο Οδυσσέα. Το πανηγυρικό για τον κλήρο της γέλιο, τον 'Υμέναιο' της Κασσάνδρας, της προφήτιδος κατηραμένης να μην πιστεύει κανείς, δίνει μια επιτομή σατιρικής ειρωνείας, προετοιμάζοντας τον οικτρό θάνατο του βασιλέως των βασιλέων, στην επιστροφή του στις Μυκίνες.

Κι ο ποιητής (θυμίζοντάς μας την υπόδειξη του Αριστοτέλη στην Ποιητική του ότι το δακτυλικό μέτρο είναι το πιο κατάλληλο επικό μέτρο) δίνει επικές διαστάσεις, και συνηχίσεις, στις

www.simerini.com.cy

περιγραφές του για 'το άλλο του έπους', το 'άλλο του πολέμου' επιλέγοντας δακτυλικούς πόδες στην ποιητική περιγραφή των θρηνούμενων από τα θύματα, τις σκλάβες Τρωάδες, καταστροφών του πολέμου. Και το αντιπολεμικό, μέσα από τον σπαρακτικό θρήνο, μήνυμά του/τους: 'άπολις, άπολις, άφιλος, άταφος'. Και το 'α' το στερητικό να μην συνηχεί μόνο τον πόνο της απωλείας, αλλά και το πιο ανοικτό ελληνικό φωνήεν του θρήνου, που κλείνει, όπως και στο ανά χειράς δράμα, με την παύση του πιο κλειστού, λυγμικού των φωνηέντων, του 'ου'.

Από το 'αιαί, αιαί' στο 'ιού, ιού!' Επιφώνημα που, ως μου συγχωρηθεί, παίρνει μια προσωπική, αναπόφευκτη, χροιά, υγραίνει την άκρη κι αυτού του ματιού, αφού το παρόν κείμενό μας, για τις Τρωάδες στο Old Vic του Λονδίνου, γράφεται Τετάρτη, 20ή Ιουλίου. Στην μνήμη εκείνης της μέρας, του καιρού της φωτιάς και του βρόντου, της αστραπής και της λόγχης στα μάτια. Της δικής μας Τροίης ιερής.

Ο θρήνος των Τρωάδων της Homs, στο Λονδίνο

'Μια γυναίκα κλαίει, στην σκηνή!' Έτσι ανοίγει, στο ολοσέλιδο ρεπορτάζ των Financial Times (FT Weekend, 16/7/2016) κι η εκτενής, από την κινηματογραφική παραγωγή Charlotte Eagar, ολοσέλιδη παρουσίαση των Τρωάδων της Συρίας, στο Old Vic.

Είναι η Reham, Σύρια πρόσφυγας, μέλος του θιάσου ή 'χορού' Συρίων γυναικών που επέλεξαν τον Ευριπίδειο λόγο για το θρηνητικό 'άλλο του πολέμου', ώστε να μεταφέρουν τις εμπειρίες της συντριμμένης ζωής σε μια από τις πιο σεβαστές θεατρικές σκηνές του κόσμου, το Old Vic, στο Southwark του Λονδίνου. Η Reham αφηγήθηκε πως ακυρώθηκε η δεξίωση του γάμου της στην Συρία, καθώς τα άρματα μάχης εμφανίστηκαν στον δρόμο όπου θα λάμβανε χώρα η τελετή, πώς το μικρό διαμέρισμα που με τόση αγάπη διακόσμησε για την γαμήλια ζωή της, πάνω από το μικρομάγαζο του ανδρός της, έγινε στόχος της κάννης ενός άρματος μάχης, πώς ο ξάδελφός της έπεφτε θύμα απαγωγής κι ο ανυποχώρητος αγώνας της εγκύου μητέρας του, ομήρου κι αυτής των απαγωγέων να τον βρει κι απελευθερώσει, τελικά οδήγησε μονάχα στο διαμελισμένο σώμα του. Καθώς μιλούσε, η αδελφή της Fatima, αναμέσω ενός χορού γυναικών, την έρριαινε τα ετεροχρονισμένα λουλούδια του γάμου της. Δεν είχε ποτέ φανταστεί ότι, εκπαιδευμένη αισθητικός, θα γινόταν ηθοποιός, και μάλιστα εμφανιζόμενη σε μια διεθνώς ανεγνωρισμένη θεατρική σκηνή, σε ένα διεθνές, τελικά, ακροατήριο.

Τώρα πάλι, να μην είναι ηθοποιός. Αν το θέατρο είναι ψέματα που λένε μεγάλες αλήθειες, η Reham κι οι άλλες 12 Σύριες γυναίκες του θιάσου 'Queens of Syria' αφηγούνται τις πραγματικές ιστορίες τους για το μεγάλο, απάνθρωπο ψέμα του πολέμου. Σκηνοθετημένο από την Joe Lafferty, το δράμα των 'Queens of Syria' υφαίνει μέσα από τα λυγμικά χορικά των Τρωάδων του Ευριπίδη αφηγήσεις για τις πραγματικές ιστορίες απώλειας, φόνων, φυγής κι εξορίας γυναικών όπως η Reham, η αφανισμένη στην σκηνή και την στάχτη Τροία της

οποίας είναι η πόλη Homs της Συρίας. Η Reham κι ο άνδρας της διέφυγαν από την φλεγόμενη Συρία με μια μονάχα βαλίτσα, αφήνοντας τα πάντα πίσω τους. Περιλαμβανομένων κι όλων των δώρων του γάμου της...

«Πότε έγινε 'κανονικό' να σκοτώνονται άνθρωποι;», θρηνεί απορώντας στην σκηνή του Old Vic κι η Raha, θρηνώντας την μνήμη των σκοτωμένων της οικογένειάς της, αναμασώντας την σκόνη από την συνοικία όπου κάποτε ζούσε την ειρηνική, απλή ευτυχία της. Πριν έλθουν και την κονιορτοποιήσουν τα άρματα μάχης. Και τα βομβαρδιστικά αεροπλάνα, κάθε λογής κι εθνικότητας. Κι εκείνη στην Homs, την δική της Τροία.

Όπως κι η Raha, η Reham μένει, τέσσερα χρόνια τώρα, στο Hashmi Samali, μια φτωχογειτονιά του Αρμάν, στην Ιορδανία, τόπο καταφυγής εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων από την Συρία. Εκεί τις συνάντησε η Charlotte Eagar μαζί με τον σύζυγό της, σκηνοθέτη William Stirling και την κινηματογραφική παραγωγή Georgina Paget, που συνεργάζονταν όλοι σε ένα πρόγραμμα θεατρικής θεραπείας για τα θύματα του πολέμου. Κινηματογραφώντας ένα διαφημιστικό ντοκιμαντέρ για τα φρούτα, για την Oxfam, στην σπαραγμένη κι αυτή από εμφύλιες συγκρούσεις Κένυα, είδαν πώς η διαδικασία χειραφετούσε τις γυναίκες

θύματα του πολέμου. Μετέφεραν την εμπειρία στην χορηγό Oxfam, κι εκεί προέκυψε η ιδέα να κάνουν το ίδιο για τις γυναίκες της Συρίας. Κλασικιστές στην παιδεία τους, το ζεύγος σκέφθηκαν αμέσως τις Τρωάδες του Ευριπίδη.

Επισκέφθηκαν το Κοινοτικό Κέντρο στο Hashmi Samali, κάλεσαν Σύριες πρόσφυγες και βρέθηκαν να κάνουν θεατρικά εργαστήρια με πενήντα Σύριες γυναίκες, με την βοήθεια του Σύρου θεατρικού σκηνοθέτη Omar Abusaada. Χρειάζονταν πια μονάχα η παρέμβαση του Βρετανού παραγωγού Oliver King, παραγωγού της φιλανθρωπικής οργάνωσης Developing Artists, κι η βοήθεια του King's College London, ώστε οι 13 'Queens of Syria' να βρεθούν αυτό τον μήνα στο Λονδίνο, μεταφέροντας επί σκηνής, ενυφασμένες στον Ευριπίδειο λόγο τις μαύρες εμπειρίες τους από τον πόλεμο στην Συρία, θέατρο αυτή των πιο επίβουλων και σκοτεινών σκηνοθετικών σχεδίων των Μεγάλων της γης.

Επιστήθιες εμπειρίες

Μιλώντας τέλεια αραβικά, η Joe Lafferty δούλεψε με προσήλωσή με τις Σύριες ηθοποιούς της, ώστε να αναδιφύσει στις προσωπικές εμπειρίες όχι μόνο του πολέμου, αλλά και της ειρηνικής, ανθρώπινης ζωής που ο πόλεμος κατέστρεψε. «Ημασταν άνθρωποι σαν κι εσάς, με σπίτια, κολλέγια κι επιχει-

ρήσεις. Τα χάσαμε όλα, εξαιτίας του πολέμου», αφηγείται επί σκηνής η Reem. Είχε συναντήσει, στο Βρετανικό Κοινοβούλιο την βουλευτή Maria Miller MP, Πρόεδρο της Επιτροπής Γυναικείας Ισότητας του Κοινοβουλίου. Λόγια και τίτλοι. «Θέλουμε ειρήνη», της είπε. «Όλες οι δυνάμεις σ' αυτόν τον κόσμο απλά επιδεινώνουν την κρίση και κανείς δεν θέλει να σταματήσει τον πόλεμο».

Πόλεμος, για την Reem, ήταν οι νεκροί στις διαδηλώσεις της Δαμασκού, ήταν τα αδιάκριτα πυρά ελικοπτέρου ιπτάμενου φρουρίου σε κηδεία, όπου σκοτώθηκαν 200 άνθρωποι. «Η κορούλα μου φοβήθηκε τόσο από τα πυρά που τραβούσε την μπλούζα μου για να κρυφτεί μέσα μου», αφηγήθηκε η Sham στην Miller, στο κοινό του θεάτρου, σε αυτά που ελπίζει να ακούσουν.

Η προσγγείωση στο Χίθροου, μετά από τέσσερα χρόνια έρημης ζωής στην ημιέρημο της Ιορδανίας, τους θύμισε πόσο πράσινοι ήταν οι καμένους πια τόπος τους. Πώς ήταν η ζωή πριν παύσει να είναι, πριν τον πόλεμο. Οδηγώντας μέσα από το πολυτελές Knightsbridge, πέρασαν έξω από το αυτοκρατορικό Harrods. Έξω από το Rigby & Peller υπέδειξαν στις Σύριες Τρωαδίτισσες «βασίλισσες»: «Εδώ αγοράζει η βασίλισσα τα κομπινεζόν της!» Γέλασαν. Πριν τον πόλεμο, η Συρία ήταν η πρωτεύουσα των σπηθοδεσμών για τον αραβικό κόσμο. Πριν τον πόλεμο.

ART AERILTD

Νίκος Καζαντζάκης

Ο Νίκος Καζαντζάκης γεννήθηκε το 1883 και ήταν Έλληνας συγγραφέας, μυθιστοριογράφος, δημοσιογράφος, πολιτικός, μουσικός, θεατρικός συγγρα-

φές, ποιητής και φιλόσοφος και τέκτων, με πλούσιο λογοτεχνικό, ποιητικό και μεταφραστικό έργο. Αναγνωρίζεται ως ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες και ως ο περισσότερο μεταφρασμένος παγκοσμίως. Το 1902 πήγε στην Αθήνα για πανεπιστημιακές σπουδές. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και το 1906 πήρε το δίπλωμα του διδάκτορος της Νομικής με άριστα. Στον Α' Βαλκανικό Πόλεμο, το 1912, κατατάχθηκε εθελοντής, αλλά τελικά διορίστηκε στο γραφείο του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου.

Ενώ ο Καζαντζάκης είχε επιστρέψει από την Αντίμπερ στην Ελλάδα, η Ορθόδοξη Εκκλησία εκκινούσε τη δίωξή του. Κατηγορήθηκε ως ιερόσυλος. Ο ίδιος ο Καζαντζάκης, απαντώντας στις απειλές της Εκκλησίας για τον αφορισμό του, έγραψε σε επιστολή του: «Μου δώσατε μια κατάρα, Άγιοι Πατέρες, σας δίνω μια ευχή: Σας εύχομαι να 'ναι η συνειδήσή σας τόσο καθαρή όσο η δική μου και να 'στε τόσο ηθικοί και θρήσκοι όσο είμαι εγώ». Τελικά η Εκκλησία της Ελλάδος δεν τόλμησε να προχωρήσει στον αφορισμό του, καθώς ήταν αντίθετος σε κάτι τέτοιο ο οικουμενικός πατριάρχης Αθηνών.

Ο «Ζορμπάς» του Καζαντζάκη εκδόθηκε στο Παρίσι το 1947 και με την επανέκδοσή του, το 1954, βραβεύτηκε ως το καλύτερο ξένο βιβλίο της χρονιάς. Το 1955, ο συγγραφέας μαζί με τον Κακριδή αυτοχρηματοδότησαν την έκδοση της μετάφρασης της «Ιλιάδας», ενώ την ίδια χρονιά κυκλοφόρησε τελικά στην Ελλάδα ο «Τελευταίος πειρασμός». Τον επόμενο χρόνο, τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Θεάτρου στην Αθήνα για τους τρεις τόμους «Θέατρο Α', Β', Γ'» και με το Παγκόσμιο Βραβείο Ειρήνης στη Βιέννη, ένα βραβείο το οποίο προερχόταν από το σύνολο των τότε σοσιαλιστικών χωρών. Καθώς μια από αυτές ήταν η Κίνα επικείμενο δεύτερο ταξίδι εκεί τον Ιούνιο του 1957, προσκεκλημένος της κινεζικής κυβέρνησης. Επέστρεψε με κλονισμένη την υγεία του προβληθείς από λευκαίμια. Νοσηλεύτηκε στην Κοπεγχάγη της Δανίας και στο Φράιμπουργκ της Γερμανίας, όπου τελικά πέθανε στις 26 Οκτωβρίου 1957 σε ηλικία 74 ετών.

Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε στο www.artaeri.com. Μακαρίον 71, Αθήνα

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΙΧΑΛΑΡΟΣ
michalarosch@sigmalive.com

Για όλους εμάς που αργήσαμε να μάθουμε το όνομα της Φλέρης Νταντωνάκη, αλλά και για όσους το μάθαμε κάπως ανορθόδοξα, η πρόσληψη του περάσματός της από το ελληνικό πεντάγραμμο είναι πολύ διαφορετική από όσους τη γνώρισαν από νωρίς και «σωστά», δηλαδή από τον Μεγάλο Ερωτικό του Μάνου Χατζιδάκι. Για εμάς, η Φλέρη δεν είναι εκείνο το μελαχρινό και μελαγχολικό αερικό του Μάνου ή η εκφραστής του ερωτικού λόγου της Μυρτιώτισσας. Ούτε η ερμηνεύτρια ασμάτων όπως το «Κέλομαι σε γογγύλα» σε ποίηση της Σαπούς. Για εμάς, η Φλέρη έχει μια σκοτεινιά που εκπορεύεται από άλλα πράγματα.

Μικρή σημασία έχει όμως η δική μας πρόσληψη. Το ζήτημα είναι ότι η Φλέρη Νταντωνάκη υπήρξε, πέρασε από το ελληνικό τραγούδι, περπάτησε τα βήματα που της χαρίστηκαν, κάλπασε τα χιλιόμετρα που βρήκε μπροστά της και τελικά έμεινε στην Ιστορία για εκείνες τις τόσο εύθραυστες ερμηνείες που μας χάρισε, τις οποίες μόνο πολλές δεν μπορείς να χαρακτηρίσεις, καθώς η ίδια αν και τραγούδησε πολύ, συγκριτικά δισκογράφησε λίγο.

Ποια ήταν;

Γεννήθηκε στις 11 Μαΐου του 1937 σε μια παράξενη οικογένεια και βαφτίστηκε Ελευθερία Παπαδαντωνάκη. Ο πατέρας της ήταν σκηνοθέτης που ξεκίνησε από τον βουβό κινηματογράφο, ενώ δεν συγκεντρώνει και τα πιο κολακευτικά λόγια στη βιβλιογραφία όσον αφορά στη δουλειά του. Οι αναφορές που συνοδεύουν τα έργα του κάνουν λόγο μάλλον για αφελείς και όχι και τόσο καλλιτεχνικές ταινίες. Ωστόσο, ούτε οι αναφορές τις Φλέρης για τον πατέρα της είναι και οι καλύτερες δυνατές, καθώς, όπως έχει καταγραφεί, κοντά του έζησε εφιαλτικά χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων σχεδόν κινδύνευσε ακόμα και η ζωή της.

Από την άλλη πλευρά, τη μητέρα της ποτέ δεν την είδε ως μητέρα της. Ήταν περισσότερο κάτι σαν αδερφή για εκείνη. Οι γονείς της χωρισμένοι και η Φλέρη «ρίχνεται» στη μοιρασιά, καθώς αποφασίζεται να ζήσει με τον πατέρα της.

Σπουδές φιλοσοφίας στην Αμερική

Το καλοκαίρι του 1955, σε ένα πάρτι, η τύχη τη φέρνει να χορεύει με έναν καθηγητή του πανεπιστημίου Coker College στη Νότια Καρολίνα των ΗΠΑ. Εκεί, παίρνει την απόφαση να ταξιδέψει στην Αμερική, όπου σπουδάζει φιλοσοφία (!) για τέσσερα χρόνια, ενώ το 1960 κερδίζει υποτροφία από το Πανεπιστήμιο Brandeis της Νέας Υόρκης, όπου συνεχίζει σπουδές στην Κοινωνιολογία-Ψυχολογία.

Είναι προφανώς παράξενο να μαθαίνει κανείς ότι η Φλέρη Νταντωνάκη πέρασε από τέτοια θρανία, ωστόσο τα παράξενα σταματούν μάλλον κάπου εδώ. Τα χρόνια που ακολουθούν, τη βρίσκουν να ασχολείται με το θέατρο και το τραγούδι, να εμφανίζεται σε μιούζικαλ και φολκ μπαρ της Νέας Υόρκης, να αντικαθιστά τη Μελίνα Μερκούρη εκτάκτως (αλλά για μόνο

Η «παράξενη» Φλέρη Νταντωνάκη και το τραγούδι της νύχτας

Ενατενίσεις // «Η αίσθηση που είχε η ίδια για τη φωνή της, είναι ότι επρόκειτο για μια τρεμάμενη αλήθεια»

μια φορά) στο μιούζικαλ του Zuzi Ntasson «Ilya Darling», το οποίο αποτελούσε διασκευή του «Ποτέ την Κυριακή». Η Φλέρη πήρε τον δρόμο της.

Αντίσταση δίπλα σε Μελίνα και Ανδρέα

Το κλίμα της εποχής, με τη χούντα των συνταγματαρχών να έχει εκδηλωθεί και επικρατήσει ήδη στην Ελλάδα, δεν μπορεί να την αφήσει αδιάφορη, κι έτσι ξεκινάει να συμμετέχει σε αντιδικτατορικές συγκεντρώσεις στη Νέα Υόρκη μαζί με τον Ανδρέα Παπανδρέου και τη Μελίνα Μερκούρη.

Την ίδια ώρα, αποδέχεται με μεγάλη χαρά την πρόσκληση του σκηνοθέτη Βασίλη Φωτόπουλου για τον ρόλο της Ηλέκτρας στην κινηματογραφική μεταφορά του «Ορέστη», και παρά τον κίνδυνο να συλληφθεί από τη χούντα, η Φλέρη δέχεται. Προσωπικά, δυσκολεύεται να φανταστώ πο ταιριαστή Ηλέκτρα.

Η γνωριμία με τον Χατζιδάκι

Λίγο μετά τη συνεργασία της με τον Σταύρο Ξαρχάκο για τη μουσική παράσταση «Κονσέρτο 7ο» τον Μάιο του 1970 στο θέατρο Κοτοπούλη-Ρεξ, συμμετεχόντων του Γιώργου Μούτσιου

και του Βλάσση Μπονάτσου, συνάντησε τον Μάνο Χατζιδάκι.

Η Φλέρη λάμβανε μέρος σε μια παράσταση, στην οποία παρουσιάζονταν θεατροποιημένα τραγούδια του Jacques Brel, με τίτλο «Jacques Brel is alive and well and living in Paris». Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Σπύρου Σακκά από το ντοκιμαντέρ του Αντώνη Μποσκοϊτη για τη Φλέρη Νταντωνάκη «Φλέρη - Τρελή του φεγγαριού» και όπως παρατίθεται στο μεγάλο αφιέρωμα της lifo.gr, ο Μάνος Χατζιδάκις είχε προσέλθει να παρακολουθήσει την παράσταση, μη γνωρίζοντας καν την ύπαρξη ή το όνομα

της Φλέρης. Ωστόσο, όπως αναφέρει το αφιέρωμα, μετά το τέλος εκείνης της συγκεκριμένης παράστασης ο Μάνος Χατζιδάκις την προσέγγισε και της ζήτησε αποκλειστική συνεργασία. Λίγο καιρό μετά θα βρίσκονταν οι δυο τους στο διήμερο του συνθέτη στη Νέα Υόρκη, ηχογραφώντας για πιάνο-φωνή ρεμπέτικα τραγούδια, τα οποία θα κυκλοφορήσουν πολύ αργότερα, το 1991, υπό τον γενικό τίτλο «Η Φλέρη Νταντωνάκη στα Λειτουργικά του Μάνου Χατζιδάκι».

Στη Νέα Υόρκη επίσης τραγούδησε υπό τη συνοδεία του πιάνου του μεγάλου συνθέτη, κομμάτια από την «Εποχής της Μελισσάνθης», την «Αμοργό» και τμήματα της ανολοκλήρωτης «Όπερας για Πέντε», καθώς και τον «Επιτάφιο» των Μίκης Θεοδωράκης - Γιάννη Ρίτσου. Επιπλέον, οι δύο τους συνεργάστηκαν στον δίσκο «Κύκλο του C.N.S.» (1971), στον οποίο η Φλέρη τραγουδά έξι τραγούδια σε επανεκτέλεση μετά τον Γιώργο Μούτσιο, σε ποίηση του συνθέτη, ενώ το κεφάλαιο Χατζιδάκις ανήκει εν πολλοίς στη φωτεινή πλευρά της ιστορίας.

Από εδώ κι από εκεί

Η Φλέρη Νταντωνάκη συνεργάστηκε διάσπαρτα με διάφορες περιπτώσεις καλλιτεχνών, κυρίως στο ελληνικό τραγούδι, με το «στίγμα Χατζιδάκι» ουσιαστικά να έχει ενσωματωθεί στην καλλιτεχνική της χειρονομία. Τραγούδησε, αλλά δεν ηχογράφησε, τραγούδια του Χρήστου Λεοντή σε ποίηση Frederico Garcia Lorca σε ελληνικούς στίχους του Λευτέρη Παπαδόπουλου, τραγούδια στον πρώτο δίσκο του Ηλία Λιούγκου με τίτλο «Νυχτερινή δοκιμασία», συνεργάστηκε με τη Μαρίζα Κωκ σε ποιήματα του Κώστα Βάρναλη, αλλά και με τον Νίκο Κυπουργό σε στίχους της Μαρριάννας Κριεζή.

Ωστόσο, υπάρχει ένα σημείο στη μεγάλη αυτή πορεία της Φλέρης Νταντωνάκη που φέγγει μέσα μου λίγο περισσότερο από τα άλλα. Το 1986 δισκογραφεί το τελευταίο της τραγούδι, το οποίο είναι από τα πιο σκοτεινά της. Εξάλλου, εκ των υστέρων κρίνοντας, μάλλον της πήγαινε αυτή η σκοτεινιά, καθώς δεν είναι άγνωστο ότι η Φλέρη πέρασε μια μακρά περίοδο εσωτερικής απομόνωσης, εσωστρέφειας και κατάθλιψης. Όπως έχει δηλώσει η ίδια για εκείνη την περίοδο, «χανόμουν στα μονοπάτια του μυαλού μου». Το τραγούδι περιέχεται στο ροκ άλμπουμ «Τσιμεντένια τρένα» του συγκροτήματος «Τερμίτες» και δεν είναι άλλο από «Το τραγούδι της νύχτας», σε μουσική Τερμιτών και στίχους του Μιχάλη Μαρματάκη.

Η διαφορετική πρόσληψη, που αναφέρθηκε στην αρχή και αφορά στην ύπαρξη της Φλέρης Νταντωνάκη, έχει να κάνει με αυτό το τραγούδι και με την αλήθεια που η ίδια έζησε κατά τη σκοτεινή της περίοδο. Ο τρόπος που τραγουδά στο «Τραγούδι της νύχτας» είναι η απάντηση στο ερώτημα: τι ήταν τελικά η Φλέρη και πώς την αντιλαμβανόμαστε όσοι τη γνωρίσαμε μόνο από τις ηχογραφήσεις, δεκαετίες μετά; Η αίσθηση που είχε η ίδια για τη φωνή της είναι ότι επρόκειτο για μια τρεμάμενη αλήθεια. «Επειδή όλοι τρέμουμε όταν λέμε την αλήθεια, μήπως δεν είμαστε σίγουροι γι' αυτή, γιατί υπάρχουν πολλές αλήθειες», έχει πει και δεν έχουμε κανένα λόγο να διαφωνήσουμε.

Το τραγούδι της νύχτας

Εκεί σκορπισμένη στον ύπνο μουσικεύει η ψυχή θλιμμένη αγαπιέμαι από σκεύη κουζίνας και πράγματα και κάπου στο βάθος της νύχτας αστράφτεις εσύ σε εικόνες γεμάτες περάσματα.

Αίμα στο στόμα μου και τ' όνειρο άσπρο μικρές αγγελίες στον Τύπο διαβάζεις μου μοιάζει με όστρακο κι απόρητο κάστρο Αίμα στα πόδια μου και τ' όνειρο άσπρο γυμνή-ξαπλωμένη να τρέχω διατάξεις μου μοιάζει απόμακρος και οβήνεις σαν άστρο αίμα στο βλέμμα μου και τ' όνειρο άσπρο στο χρώμα μπερδεύτηκα -δεν βλέπω- μ' αρπάζεις φωνάζω σαν νήπιο μια λέξη σαν «άσ' το».

Εκεί διαλυμένη στον ύπνο, βαμμένη χρυσή

με γέλια φλερτάρω ένα σκεύος κουζίνας χαράματα και μ' ένα μπουκάλι υγρό γεννημένο εσύ γυμνή με δικάζεις να βάλω τα κλάματα

«Να 'μαι» φωνάζω μπροστά στον καθρέφτη «γυναίκα από πέτρα με ψυχή βιασμένη» κοιτάζω τη φάτσα μου να βλέπει τον κλέφτη «να 'μαι» ψελλίζω κοντά στον καθρέφτη διακρίνω τη χλόη μου με στάχτη βαμμένη και κει μπρος στα πόδια μου το σώμα μου πέφτει «να 'μαι» υστερίζω σιμά στον καθρέφτη τον χτυπώ με γροθιά και με βλέπω σπασμένη.

Ξυπνώ μουσκεμένη κοντά σ' ένα κάλπικο ψεύτη.

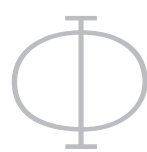
Ξυπνώ μουσκεμένη...

www.simerini.com.cy

Άρης Αλεξάνδρου, ο ανέντακτος ιδεολόγος

Προτάσεις // «Το Κιβώτιο» είναι το έργο που συμπυκνώνει την κριτική ματιά του, την αγωνιστική στάση του και την ελεύθερη σκέψη του, που αρνείτο να μπει σε οποιαδήποτε καλούπια τού επιβάλλονταν, κυρίως από την επίσημη γραμμή της Αριστεράς, την οποία εγκατέλειψε νωρίς

ΑΓΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
anastasioua@simerini.com

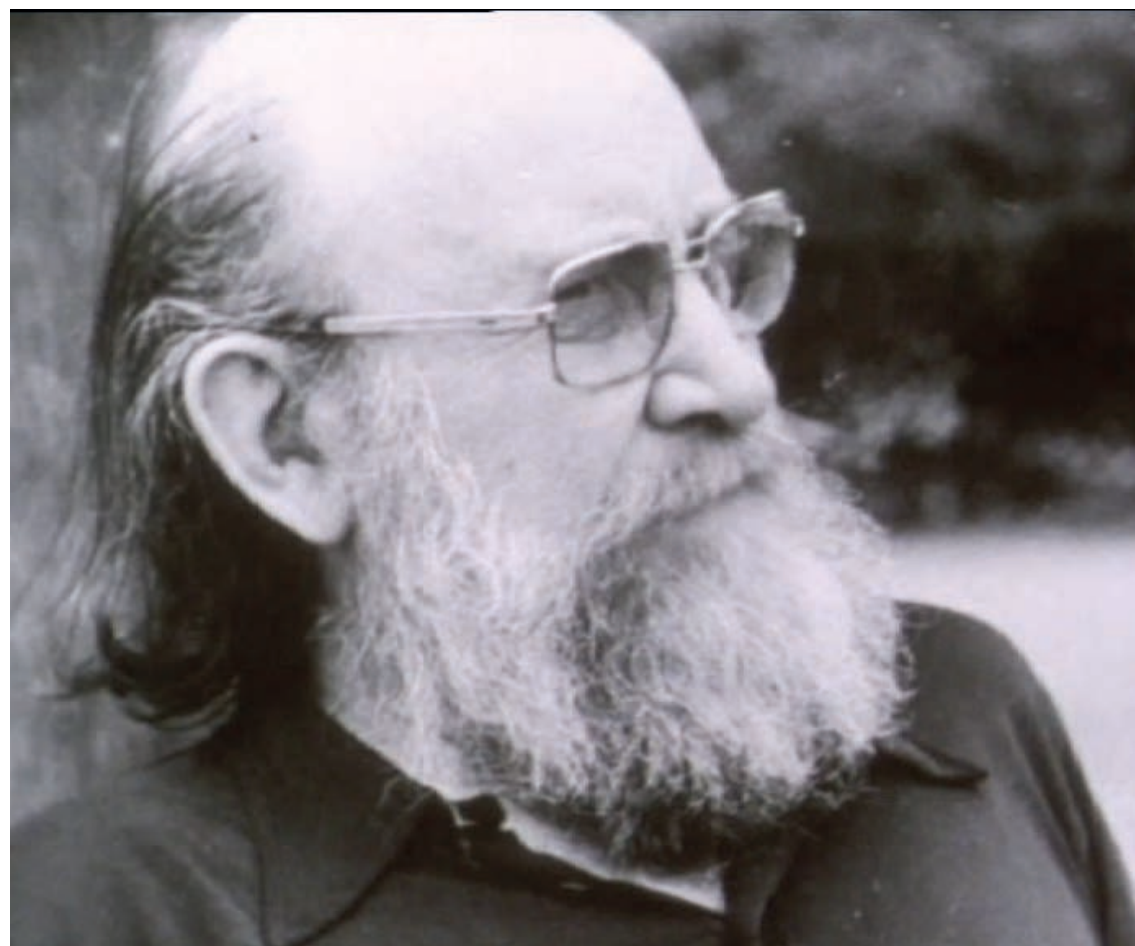

Έτος τον Ιούλιο έκλεισαν 38 χρόνια από τον θάνατο ενός μεγάλου εκπροσώπου της μεταπολεμικής ελληνικής λογοτεχνίας. Ο Άρης Αλεξάνδρου, λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Αριστοτέλη Βασιλειάδη, γεννήθηκε το 1922 στο Λένινγκραντ. Πατέρας του ήταν ο Βασίλης Βασιλειάδης, Έλληνας με καταγωγή από την Τραπεζούντα, και μητέρα του η Ρωσίδα Πολίνα Αντοβνα Βίλγκεμσον, με καταγωγή από την Εσθονία. Στο σπίτι τους μιλούσαν Ρωσικά και τα Ελληνικά τα έμαθε έξι χρόνια αργότερα, όταν πήγε σχολείο στην Ελλάδα. Το 1928 εγκαταστάθηκαν αρχικά στη Θεσσαλονίκη, και το 1930 οριστικά στην Αθήνα, όπου έμειναν σε μια προφυγική πολυκατοικία. Στην Αθήνα έμαθε Ελληνικά στο δημοτικό σχολείο και το 1933 γράφτηκε στη Βαρβάκειο Σχολή, όπου έγινε φίλος με τον Αντρέα Φραγκιά, και μέσω του Φραγκιά γνώρισε τον Γιάννη Ρίτσο, με τον οποίο δέθηκαν με βαθιά φιλία. Στη διάρκεια της δικτατορίας Μεταξά ίδρυσε μαζί με τους Φραγκιά, Γεράσιμο Σταύρο, Χρήστο Θεοδωρόπουλο και Λεωνίδα Τζεφρόνη μια ομάδα μαρξιστικού προσανατολισμού, η οποία συνέχισε τη δράση της και στην Κατοχή.

Όχι στον γραμμικό σοσιαλιστικό ρεαλισμό

Το 1940 ο Άρης έδωσε εξετάσεις στο Πολυτεχνείο και στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών χωρίς επιτυχία, πέτυχε όμως στις εξετάσεις της Ανωτάτης Εμπορικής Σχολής, στις οποίες πήρε μέρος λίγο αργότερα. Το 1941 προσχώρησε μαζί με τους συντρόφους του σε κομμουνιστική οργάνωση, από την οποία αποχώρησε ένα χρόνο αργότερα. Δεν ξαναοργανώθηκε ποτέ, αλλά παρέμεινε διά βίου οπαδός της Αριστεράς, όπως ο ίδιος ιδεαλιστικά την αντιλαμβάνονταν. Από το 1943 ήδη, στα νεανικά του γραπτά, είναι εμφανείς οι διαφορές του με την επίσημη μαρξιστική θεωρία της λογοτεχνίας, αφού ο ίδιος υπερασπίζεται εξίσου τη μορφή με το περιεχόμενο και αρνείται τον γραμμικό σοσιαλιστικό ρεαλισμό.

Μετά την επανέναρξη των μαθημάτων στις πανεπιστημιακές σχολές επέστρεψε στην Ανωτάτη Εμπορική, εγκατέλειψε όμως τις σπουδές του λίγους μήνες αργότερα. Παράλληλα πήρε μέρος σε αντιφασιστικές εκδηλώσεις, παραμένοντας όμως εκτός οργανώσεων. Παρότι δεν συμμετείχε ενεργά στις

δραστηριότητες της Αριστεράς, το 1944 τον συνέλαβαν τα αγγλικά στρατεύματα κατά τα Δεκεμβριανά και στάλθηκε στο στρατόπεδο Ελ Ντάμπα στη Βόρειο Αφρική, απ' όπου επέστρεψε το 1945. Αρχικά εργάστηκε ως μεταφραστής για τον εκδοτικό οίκο Γκοβόστη, με το ψευδώνυμο Άρης Αλεξάνδρου, και συμμετείχε στον αντιφασιστικό αγώνα. Με τον Γκοβόστη διατήρησε μόνιμη συνεργασία, ενώ παράλληλα άρχισε να συνεργάζεται με πολλούς εκδότες και διάφορα περιοδικά, σε πολλά από τα οποία επίσης αρθρογραφούσε.

Τα γραπτά και η εξορία

Το 1946 εξέδωσε την ποιητική συλλογή «Ακόμα τούτη η Άνοιξη», στην οποία κυριαρχούν τα βιώματα της Κατοχής και της Αντίστασης. Στον εμφύλιο, εκείνη τη μαύρη περίοδο για την Ελλάδα, αρνείται να αποκηρύξει τις ιδέες του και εξορίζεται στο Μούδρο, στη Μακρόνησο και στον Άι-Στράτη. Αφήνεται ελεύθερος και στη συνέχεια φυλακίζεται, μετά από καταδίκη του Στρατοδικείου Αθηνών για ανυποταξία, ως το 1958. Το 1949 γράφει το θεατρικό έργο «Αντιγόνη», το σκίζει και το ξαναγράφει το 1951 στον Άι-Στράτη. Δεν θα το εκδώσει όμως πριν από το 1960 και το έργο θα παρασταθεί μόνο το 2003, από το ΚΘΒΕ. Το 1952 εκδί-

δει την ποιητική συλλογή του «Άγονος γραμμή», η οποία μεταγράφει ποιητικά την εμπειρία του εμφυλίου, και το 1959 τη συλλογή «Ευθύτης οδών», όπου απεικονίζονται τα αδιέξοδα του μεταπολεμικού κόσμου και κατατίθεται η οδύνη και η αγωνία του ποιητή μπροστά στις σαρωτικές αλλαγές που επιφέρει η νέα κατάσταση πραγμάτων.

Με την Καίτη Δρόσου

Το 1959 παντρεύεται τη δημοσιογράφο Καίτη Δρόσου. Το σπίτι της στην Αθήνα είναι κάτι παραπάνω από λιτό, με μόνη «επίπλωση» τα βιβλία και κούτες με χειρόγραφα. Η Καίτη είχε γράψει κάποιες ποιητικές συλλογές πριν από τη δικτατορία. Δεν συνέχισε. Υπήρξε όμως πάντα το διαρκές στήριγμα του Άρη Αλεξάνδρου. Η κοινή ζωή τους, μια ολόκληρη εποχή δημιουργίας και διώξεων, έχει αποτυπωθεί σ' ένα μικρό λεύκωμα που εξέδωσε η εγγονή της Κατερίνα Καμπάνη, με τίτλο «Άρης Αλεξάνδρου, ο παππούς μου» (εκδ. Ψυλόν). Στο μεσοδιάστημα ως τη χούντα, ο Αλεξάνδρου δημιουργεί με τη γυναίκα του τον δικό του εκδοτικό οίκο, επενδύοντας τα ελάχιστα χρήματά του. Η προσπάθειά του καταλήγει σε αποτυχία, το ίδιο και η απόπειρά του να εγκατασταθεί στο Παρίσι. Αμέσως μετά την επιβολή της δικτατορίας του

1967 φεύγει για το Παρίσι, όπου κάνει διάφορες χειρωνακτικές δουλειές, ενώ εργάζεται επίσης ως συντάκτης στο λεξικό «Robert» ως το 1974, οπότε ξαναρχίζουν οι αναθέσεις μεταφράσεων από Έλληνες εκδότες. Ως μεταφραστής συνεργάζεται και με άλλους Έλληνες εκδότες, καθώς επίσης με τα περιοδικά «Ελεύθερα Γράμματα» (1946) και «Εποχές» (1963). Δημοσίευσε κείμενά του στα περιοδικά «Καλλιτεχνικά Νέα», «Καινούρια Εποχή», «Επιθεώρηση Τέχνης», «Εποχές», «Η συνέχεια». Τιμήθηκε με το βραβείο ειρήνης στο φεστιβάλ της Μόσχας του 1962.

Σταθμός, «Το Κιβώτιο»

Το έργο του Άρη Αλεξάνδρου τοποθετείται στον χώρο της μεταπολεμικής ελληνικής λογοτεχνίας. Με το ποιητικό του έργο διέγραψε την πορεία από τον στρατευμένο υπέρ του κομμουνισμού λόγο, στην έκφραση της απογοήτευσης για το μάταιο των αγώνων και στην ειρωνεία. Ως σταθμός ωστόσο στην ιστορία της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας θεωρήθηκε το αριστουργηματικό μυθιστόρημά του «Το κιβώτιο», που ολοκληρώθηκε το 1972, μετά από επτά χρόνια συγγραφής.

Ο Άρης Αλεξάνδρου, γράφοντας «Το κιβώτιο», από το Παρίσι έστειλε χειρόγραφο στον Γιάννη Ρίτσο. Ο ποιητής,

διωκόμενος από τη χούντα, κάθε φορά που λάμβανε αποσπάσματα του «Κιβώτιου», δεν σταματούσε να εγκαρδιώνει τον Αλεξάνδρου και να τον επικροτεί. «Είναι ένα όργιο φαντασίας», του έγραψε όταν το διάβασε ολοκληρωμένο, «που καλύπτει την ιστορική πραγματικότητα κι αποκαλύπτει την άλλη πραγματικότητα της πιο πειστικής φαντασίας, της γεννημένης απ' τους καθημερινούς εφιάλτες της ασυνεννοησίας, της καταπίεσης, της υποχρεωτικής συγκατάβασης...».

«Το κιβώτιο» είναι το έργο του που συμπυκνώνει την κριτική ματιά του, την αγωνιστική στάση του και την ελεύθερη σκέψη του, που αρνείτο να μπει σε οποιαδήποτε καλούπια τού επιβάλλονταν, κυρίως από την επίσημη γραμμή της Αριστεράς, την οποία εγκατέλειψε νωρίς. Χαρακτηρίζεται ως έργο νεωτερικό, πολιτικό, ψευδορεαλιστικό, με σαφή υπαρξιακή στόχευση, σχολιάζει τη σύγχρονη ελληνική ιστορία. Θεωρείται ως εμβληματικό κείμενο της μεταπολεμικής πεζογραφίας. Αποτελεί έργο φαντασίας, εξαιρετικά ευαγώνωστο και συναρπαστικό σε όλα τα κεφάλαιά του, ένα κλασικό μυθιστόρημα, που όμως ξεχωρίζει αισθητά για τις συνεχείς παρεκβάσεις του από τα καθιερωμένα είδη, τα οποία γνωρίζει και σέβεται. Εκδόθηκε από τον Κέδρο το 1975 και σχεδόν ταυτόχρονα εκδόθηκε και στα Γαλλικά. Εκτοτε έχει επανεκδοθεί 20 φορές και έχει μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες.

Τα υπόλοιπα έργα

Ο Αλεξάνδρου έγραψε επίσης τα σενάρια «Ο καθηγητής Βαρχάιτ», «Προδοσία», «Ο λόφος με το συντριβάνι», «Ενα παραμύθι», «Τα ξυλοπάπουτσα», καθώς και θεωρητικά άρθρα, μερικά από τα οποία υπάρχουν στη συλλογή «Εξω από τα δόντια» και μερικά στο «Διάλεξα», τη μεταθανάτια συλλογή κειμένων του, σε επιμέλεια της συζύγου του, και την «Εξέγερση της Κροστάνδης, Μάρτιος 1921». Έχει μεταφράσει έργα των Ο'Νιλ, Ντοστογιέφσκι, Περάλ Μπακ, Ουάιλντ, Τουργκένιεφ, Αραγκόν, Τσέχοφ, Γκόρκι, Κάλντγουελ, Μοπασάν, Φόκνερ, Σινκλαίρ Λιούις, Γκόγκολ, Μαγιακόφσκι και άλλων πολλών.

Ο Άρης Αλεξάνδρου πέθανε στις 2 Ιουλίου του 1978 από αλλεπάλληλα καρδιακά εμφράγματα σε ηλικία 56 ετών. Αρχές του τρέχοντος έτους εγκατέλειψε τα εγκόσμια και η αγαπημένη του γυναίκα Η Καίτη Δρόσου μπορεί να μην άφησε μεγάλο αποτύπωμα στα ελληνικά γράμματα. Ο θάνατός της, όμως, σηματοδοτεί το κλείσιμο μιας εποχής, που δημιούργησε ανθρώπους δυναμικούς, παθιασμένους, γενναίους, γέννησε σπουδαίες παρέες και σπουδαία έργα.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Η κρίση του κινηματογράφου και η εποχή μας

Ανάλυση // Καθώς οι δυτικές κοινωνίες αντιμετωπίζουν βαθιά κρίση αξιών, ο κινηματογράφος, το κατεξοχήν εφεύρημά τους, οδηγείται σε μίαν αντίστοιχη κρίση ταυτότητας, η οποία επιβάλλεται να οδηγήσει στην καλλιτεχνική ωρίμανση

ΛΟΓΓΙΝΟΣ ΠΑΝΑΓΗ
longinospan@gmail.com

Από το σπύλαιο της Αλταμίρα στις μικρές και μεγάλες οθόνες

Υπάρχουν θεωρητικοί της τέχνης οι οποίοι υποστηρίζουν πως η απόλυτη ζωγραφική έχει δημιουργηθεί από πρωτόγονους καλλιτέχνες-κυνηγούς μέσα στα σπύλαια της Αλταμίρα. Κατά τον ίδιο τρόπο, αρκετοί θεωρητικοί του κινηματογράφου πιστεύουν πως ο κινηματογράφος έφτασε στο απόγειό του κατά την εποχή του Βωβού. Δηλαδή, με τους αισθητικούς πειραματισμούς του Γκρίφιθ, του Άιζενσταϊν και με τα πρώιμα ανατρεπτικά κινηματογραφικά δοκίμια των Κοκτώ, Μπουνιουέλ, Λανγκ και άλλων. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό, ο ήχος έχει αλυσσοδέσει την τέχνη του κινηματογράφου με την υλική πραγματικότητα, καθιστώντας την έρμαιο και κακέκτυπο της ίδιας της ζωής. Αυτός ο εναγκαλισμός συνεχίστηκε και ενισχύθηκε στην πορεία των χρόνων, με την είσοδο του χρώματος και την αναζήτηση της μεγαλύτερης δυνατής ευκρίνειας στην εικόνα. Η εμφάνιση του ψηφιακού μορμά και η οριστική κατάλυση του φιλμ ως υλικού φωτογραφικής καταγραφής έχει εκβάλει τον κινηματογράφο από τις βιομηχανικές του ρίζες και τον έχει εκτρέψει στα άγνωστα πεδία της άυλης ηλεκτρονικής κουλτούρας και υποκουλτούρας, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες προώθησης και προβολής. Ωστόσο, κάτι ακόμα μέσα μας εξακολουθεί να μας καθοδηγεί σε κάποια σκοτεινή αίθουσα, προκειμένου να μοιραστούμε τα κινηματογραφικά μας παραμύθια μέσα στο ημίφως, όπως ακριβώς έκαναν οι πρόγονοί μας στην Αλταμίρα. Το ερώτημα είναι το εξής: Οι τεχνικές εξελίξεις του τελευταίου αιώνα έχουν βοηθήσει στην ωρίμανση της τέχνης του σινεμά ή μήπως η καλλιτεχνική αξία των κινηματογραφικών έργων είναι αντιστρόφως ανάλογη της τεχνολογικής προόδου;

Η ανάδυση της κινηματογραφικής θεωρίας και κριτικής

Παρά την ύπαρξη αξιόπιστης κριτικής, η ποιότητα του κινηματογραφικού έργου, όπως εν γένει της καλλιτεχνικής δημιουργίας, δεν είναι μετρήσιμη. Η ανάδυση της κινηματογραφικής θεωρίας οφείλεται στα τρομερά παιδιά του γαλλικού νέου κύματος, σε μια εποχή που υπήρξε έντονη η ανάγκη για μια πρώτη ανασκόπηση και αναδρομή. Την ίδια περίοδο περίοδο άρχισαν να

εμφανίζονται απόπειρες ψυχολογικής και φιλοσοφικής ανάλυσης των φιλμ. Τότε, συνδέθηκαν ο Χίτσκοκ με τον Φρόνιτ, ο Λανγκ με τον Νίτσε, ο Ντράγιερ με τον Κίρκεγκορ και τα ποιητικά κινηματογραφικά δοκίμια της Μάγια Ντέρεν συνάντησαν τις ανατολικές φιλοσοφίες. Η ανάδειξη μιας λεγόμενης κινηματογραφικής ιντελιγκέντσιας ενισχύθηκε μέσα από τα Φεστιβάλ και ο κινηματογράφος, όπως κάθε άλλη μορφή τέχνης, απέκτησε το θεωρητικό του υπόβαθρο. Βεβαίως, τα στεγανά μεταξύ ποιητικής και εμπορικής τέχνης, όπως κατέδειξε η νουβέλ-βαγκ, παρέμειναν ενίοτε θολά, αφήνοντας πεδίο στους Ταραντίνο της κάθε εποχής να δημιουργήσουν. Το παράδειγμα του Άλφρεντ Χίτσκοκ παραμένει κλασικό και αυτό οφείλεται εν μέρει στον Φρανσουά Τρυφώ: στις περίφημες συνομιλίες του αποκρυπτογράφησε τις κρυμμένες αξίες του χιτσκοκικού έργου κάτω από τη γυαλιστερή επιφάνεια. Τα καλλιτεχνικά κινηματογραφικά κινήματα αποτελούν το απότοκο του διαλόγου μεταξύ τέχνης και κριτικής, αλλά και της εκάστοτε κουλτούρας. Έτσι, ενώ οι Γερμανοί του μεσοπολέμου, κλεισμένοι σε βλοσυρά δωμάτια, σχημάτισαν γιγαντιαίες φωτοσκιάσεις και προοπτικές ανατροπές, οι Γάλλοι του εξήντα, με το χαμόγελο στα χείλη, πήραν την κάμερα στους ώμους, ανταποκρινόμενοι στο κάλεσμα μιας εποχής που ήθελε τον κόσμο έξω στον δρόμο. Και κάπου εδώ, προκύπτει το δεύτερο κρίσιμο ερώτημα: τι έχουν απογίνει στην εποχή μας τα κινήματα;

Συλλογικές και προσωπικές επαναστάσεις

Το Δόγμα 95, το τελευταίο ουσιαστικό κινηματογραφικό μανιφέστο, υπήρξε μια απέλπιδα προσπάθεια επαναφοράς των αξιών του γαλλικού νέου κύματος σε ένα συμβατικό και στείο κινηματογραφικό τοπίο. Στις αρχές του ενενήντα, η τέχνη του κινηματογράφου είχε αρχίσει να συστηματοποιείται κατά τα πρότυπα του Χόλιγουντ, περιορίζοντας την προσωπική έκφραση του εκάστοτε δημιουργού, ενώ τα ευρωπαϊκά κινηματογραφικά κέντρα αδυνατούσαν να εκκολάψουν τους auteurs του εικοστού πρώτου αιώνα. Παραδόξως, στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, μια νέα γενιά κινηματογραφιστών και σεναριογράφων δημιουργούσαν το στίγμα της: ο Τσάρλι Κάουφμαν, ο Σπίκ Τζονζ, ο Πολ Τόμας Άντερσον, ο Αλεξάντρο Γκονζάλεζ Ιναρίτου, τα αγαπημένα παιδιά της βιομηχανίας Ντέιβιντ Φίντσερ και Κρίστοφερ Νόλαν... Επρόκειτο για προσωπικές μάλλον επαναστάσεις, οι οποίες δημιούργησαν μια γέφυρα ανάμεσα στο εμπορικό και το καλλιτε-

χνικό θέαμα. Το «συλλογικό» Δόγμα εκτονώθηκε εν τέλει μέσα από τις προσωπικές εμμονές του Λαρς Φον Τρίερ, ωστόσο δημιούργησε ένα άτυπο ρεύμα από εσωστρεφείς «κονσέπσουαλ» δημιουργίες που δανείστηκαν στοιχεία από την περφόρμανς αρτ. Το ψηφιακό μορμά έκανε δυναμική την παρουσία του με δύο τρόπους: από τη μια, χάρη στην ευκολία των εφέ, εκκόλαψε τα κόμικ-μούβις της Marvel και από την άλλη, χάρη στην ιδιαίτερη φωτοευσαιθησία του, ανέσυρε από τη ναφθαλίνη το είδος των ταινιών δωματίου. Κι ερχόμαστε στο τρίτο ερώτημα: Πρόκειται για νέες καλλιτεχνικές τάσεις ή για ανακύκλωση δοκιμασμένων συνταγών;

Η κρίση του κινηματογράφου ή ο κινηματογράφος της κρίσης;

Σε μια εποχή που ο χρόνος δείχνει να συμπύσσεται μέσα από σχεδόν καθημερινές κατακλυσμιαίες κοινωνικές εξελίξεις, οι δύο κατεξοχήν τέχνες του χρόνου δείχνουν να βρίσκονται σε αμηχανία: η μουσική και ο κινηματογράφος. Η μεν μουσική υπάρχει πλέον είτε ως διασκέδαση, είτε ως διαμαρτυρία, ο δε κινηματογράφος μοιάζει να ανακυκλώνεται από τη μια και από τη άλλη, να αναζητεί τη στάση του μέσα στον κόσμο, κυρίως διά του ντοκιμαντέρ. Έτσι, ενώ η Γηραιά μας Ήπειρος αναζητεί την καλλιτεχνική της ταυτότητα, η πλέον ταραγμένη περιοχή στον πλανήτη, η Μέση Ανατολή, έχει δώσει τις καλύτερες ταινίες της τελευταίας δεκαετίας (το καταμαρτυρούν τα βραβεία). Από την άλλη, η ευκολία αλλά και η απλότητα του ψηφιακού ενθαρρύνει δύο αντίρροπες τάσεις: ακραίους πειραματισμούς τύπου Ντέιβιντ Λιντς, αλλά και απλές, αυστηρές φόρμες τύπου Μίκαελ Χάνεκε. Ο κινηματογράφος προσπαθεί να αποκτήσει την ευκινησία και την προσιτότητα των ηλεκτρονικών μέσων χωρίς να χάσει την ψυχή του. Η κρίση στην οποία βρίσκεται είναι προφανής. Ωστόσο, καθώς αποτελεί κορυφαίο εφεύρημα της Δύσης, δεν μπορεί παρά να καθρεφτίζει τις τελατωμένες της αξίες. Αυτή η μεγάλη βιομηχανία προτύπων υποφέρει, σε μια εποχή που τα πλήθη ειδωλοποιούν τους εαυτούς τους. Καθώς η ηλεκτρονική σπύλαιο της Αλταμίρα μάς βομβαρδίζουν καθημερινά με ήχους και εικόνες και οι πάντες μεταμορφώνονται εν μιά νυκτί σε κριτικούς περιωπής, η σχετικότητα της αξίας του καλλιτεχνικού έργου απολυτοποιείται. Η ομορφιά, λένε, είναι στα μάτια του παρατηρητή. Από την άλλη, αν είχε δίκαιο ο Ντοστογιέφσκι πως η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο, σε αυτές τις άσχημες και δυσόσιμες εποχές, ο κινηματογράφος οφείλει να την ανακαλύψει.

www.simerini.com.cy

Βιβλιονηλασίες // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Ιστορίες με Δαντέλα

Αντρέας Τιμοθέου

Ποιητικά αλληγορικός και λεπταίσθητα ποιητικός ο τίτλος, που ηχεί σαν αφρισμένος φλοίσβος με τους λυρικούς κυματισμούς της δαντέλας, παραπέμποντας σε νοσταλγικές αναπολήσεις του χειροποίητου παλιού καιρού. Στα νεανικά «ρόδινα ακρογιάλια» των ιστοριών όχι στον τριτοπρόσωπο Παπαδιαμαντικό αφηγητή, αλλά των δεκαοκτώ διηγημάτων από τον πρωτοπρόσωπο συγγραφέα-αφηγητή Αντρέα Τιμοθέου. Φετινής έκδοσης μικρές ολιγοσέλιδες «Ιστορίες με δαντέλα» με το μαστορικό σμιλί-βελονάκι του διηγηματογράφου τους, έτσι που ευανάγνωστα ανάλαφρες να πλάθονται στα μέτρα και τους ρυθμούς του ευαίσθητου ποιητικού του ψυχισμού. Και είναι σε μίαν τέτοια ποιητικότητα, που εκ προοιμίου μας εισάγει η ανώνυμη αφιέρωση και στην επόμενη σελίδα το ποιητικό δίστιχο μιας οιονεί επιγραμματικής ομολογίας: «Σ' αυτούς που έδωσαν την παιδική τους ηλικία στα φτερά των αγγέλων...». «Αντίστροφα πορεύεται το σώμα μου/μες στις εκλάμψεις της αγνότητας».

Αυτοί και ό,τι αγάπησε είναι που φτεράνουν την έμπνευση της γραφίδας του, απογειώνοντάς τον «στα φτερά των αγγέλων» και επαναφέροντάς τον στα αγνά χρόνια της αθωότητας, όπως μας τα ζωντανεύει μέσα από τη βιωματική αυτοαναφορικότητα της κάθε εξιστόρησης. Στο επίκεντρο τους οι εμβληματικές μορφές γιαγιάς και εγγονού σε μίαν αγαπτική σχέση δοτικότητας και άνευ όρων και ορίων αμοιβαίας στοργικής τρυφερότητας, αλλά και μιας υποδειγματικής προτροπής αντιπελάργωσης- αυτών που δυστυχώς κάθηκε στις μέρες μας μαζί με τον σεβασμό προς τους πρεσβύτερους από τη συντριπτική πλειοψηφία των νεότερων.

Στο πρώτο και εκτενέστερο αφήγημα υπό τον τίτλο «Το ποιά φόρεμα της μητέρας» η αφηγήτρια σε μίαν ευρηματική αλλαγή γένους από τον στερεότυπο ανδρικό αφηγητή, όταν συμπίπτει με τον συγγραφέα, βρίσκεται μπροστά στο «ξεψυχισμένο σώμα» της μητέρας, για να θυμηθεί σε μίαν εγκιβωτισμένη αναδιήγηση αναμνήσεων τη ζωή της κοντά στην αιωνίως μαυροφρεμένη και κικραμένη μητέρα «με απενεργοποιημένη την αίσθηση της τρυφερότητας» λόγω των απαντων θανάτων των γονιών της, ενός ανεπρόκοπου άντρα που την ξυλοφορτώνει, του αδελφού που ξενιτεύεται, της φτώχειας και των ατέλειωτων καμρών. Η μοναδική φορά που η «μαύρη εικόνα» της αντικαταστάθηκε με το μπλε ποιά φόρεμα ήταν στον γάμο της αφηγήτριας κόρης, που το φόρεσε η ίδια στην κηδεία της μητέρας της, καθώς «αυτές οι κηλίδες λευκού τής

ταίριαζαν, τώρα που έφευγε γαλνεμένη, απαλλαγμένη από χτυπήματα της ζωής», σύμφωνα με τις τελευταίες γραμμές του διηγήματος, που απηχούν παραπλήσια το τέλος της εμβληματικής νουβέλας του Καμύ: «Τόσο κοντά στον θάνατο, η μαμά θα 'πρεπε να αισθανόταν απελευθερωμένη...». Αλλά και η αρχική σελίδα θυμίζει τον «Ξένο» μέσα από την πρωτοπρόσωπη επίσης αφήγηση. Και οι δυο αφηγητές, ύστερα από ένα τηλεφώνημα η κόρη και ένα τηλεγράφημα ο γιος, δεν προλαβαίνουν ζωντανή τη μητέρα τους, που αφήνει την τελευταία της πνοή σ' ένα γηροκομείο μιας φιλόξενης πόλης. Αν για λόγους συνεκδοχικής σκοπιμότητας δεν κατονομάζεται στον Τιμοθέου, το αλγερινό Μαρρένγκο δεν κάμνει λιγότερο «ξένο», τον πρωταγωνιστή του Καμύ, επιστρέφοντας στην αυτοβιογραφική του γενέτειρα.

Σ' ένα άλλο διήγημα, «Το κοραλλί της φόρεμα», ο αγαπημένος εγγονός χαιρέται με τη χαρά της γιαγιάς, με το φόρεμα που είχε επιλέξει και που μαζί με την «καρφίτσα της Ελεονώρας του Τολέδου», «μια σειρά λευκές πέρλες» και την περούκα της μετά τις χημειοθεραπείες δεν θα προλάβει να φορέσει στην αποφοίτησή του, «αφού έφυγε ξημερώματα της ίδιας μέρας». Από τις αναμνήσεις, ωστόσο, της γιαγιάς μια άλλη ιστορία, «Το νερό των ψυχών», που πέρα από τη συγκινησιακή αφήγηση παρουσιάζει λαογραφικό ενδιαφέρον: η γιαγιά ήταν διψασμένη κάθε Κυριακή πρωί, καθώς δεν έπινε νερό το Σάββατο, για να μην το στερήσει από την παιδική της φίλη Ασπασία, που είχε πεθάνει στη γέννα της και επέστρεφε να πει και να φύγει γαλνεμένη. Ενώ «Η αυλή τα καλοκαίρια» είναι η άλλη εκδοχή του ποιήματός του «Στην τσιμεντένια αυλή» από τη συλλογή του «Τα άνθη του φωτός».

Αυτές και άλλες «Ιστορίες με Δαντέλα» στεγάζει το βιβλίο των αξιολογών διηγημάτων του Αντρέα Τιμοθέου, που υπόσχεται πολλά...

Ιδεοσκόπιο // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Προς ένα αρχαίο δράμα
«στοχαστικών προσαρμογών»

chrysothemisch1@gmail.com

Στο φετινό 20ο Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος με Αριστοφάνη, Αισχύλο, Σοφοκλή και τον από σκηνής φιλόσοφο Ευριπίδη δεν ερχόμαστε μόνο μπροστά στα μεγαλύτερα μεγέθη της δραματουργίας όλων των εποχών, αλλά βρισκόμαστε αντιμέτωποι και πάλι με την παραστασιακή φιλοσοφία των διαφόρων σκηνωθικών προσεγγίσεων του αρχαίου δράματος από εγχώριες και άλλες ευρωπαϊκές παραγωγές. Γιατί, αν στο αίνιγμα της Σφίγγας έδωσε τη μια και οριστική λύση ο Οιδίποδας, το παλιό ερώτημα επανέρχεται κάθε φορά δριμύτερο, προκαλώντας λιγότερες ομόφωνες απαντήσεις από τις ολοένα αυξανόμενες διαφωνίες ιδεολογικών σκεπτικισμών, δογματικών αλληλοαναιρέσεων ή και αιτιολογημένων αντιρήσεων. Τραγικά δύσκολο ή κομικά πανούργο το δίλημμα του πώς πρέπει σήμερα να ανεβάζεται μια αρχαία τραγία ή κωμωδία, όπου ενδεχομένως θα προσέκρουαν και οι ίδιοι οι δραματούργοι τους. Επειδή ακριβώς το κατά συνθήκην δέον ακυρώνεται από το δυνατόν γενέσθαι στην περίπτωση του αρχαίου δράματος, που ως γέννημα και άνθισμα της Αθηναϊκής Δημοκρατίας συνιστά κατ' εσχόλην μίαν ανοικτή δημοκρατική δυνατότητα στη διακονία της παγκόσμιας εμβελείας του.

Πέραν των αδιαμφισβήτητων, επομένων, αποχρώντων λόγων για τη δεσπόζουσα θέση στο ελληνικό ή και το ξένο δραματολόγιο της αρχαιοελληνικής δραματικής ποίησης, ως προς τον τρόπο της σκηνικής παρουσίας και της ευρύτερης πρόσληψής της επαντίθετα το διακύβευμα των αξιακών ανθρωποκεντρικών της στόχων, υπό το πρίσμα μιας νέας οπτικής στη σημερινή κατάσταση πραγμάτων. Καθώς επισημαίνεται πρωτίτως ότι το έργο δεν αυτονομείται ή εξατομικεύεται ως στατικό ανάγνωσμα, αλλά προσφέρεται ως συλλογικό ζωντανό δραματούργημα προς κοινή θέαση από ένα ετερόκλητο πλήθος θεατών με άνισο γνωσιολογικό υπόβαθρο, διαφορετικές θεαματικές προσλαμβάνουσες, από την τηλεοπτική

εικόνα μέχρι το θεατρικό σανίδι, και αλλοειδείς ψυχαγωγικές προσδοκίες-σε αντίθεση με το ομοιογενές αθηναϊκό κοινό, που η αποκλειστική θεατρική του εμπειρία ήταν η επί συνεχόμενο επτάωρο παρακολούθηση μιας τετραλογίας, συμπάσχοντας με τους ήρωες στη σύγκρουσή τους με τη μοίρα ή τους θεούς και έχοντας την ενσυναίσθηση ως ενεργοί πολίτες της άμεσης συμμετοχής στα επί σκηνής πολιτικά δράματα είτε ως θεοσεβείς της εκστασιακής μέθεξης σε αναφορές και πράξεις θρησκευτικής μυσταγωγίας. Πόρρω απέχει και ευλόγως ο σημερινός θεατής από το αρχαίο εκείνο πολιτειακό και τελετουργικό ήθος και αποστασιοποιείται έτι περισσότερο από τον «έλεον και φόβον» για την «των τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν», αν ο σκηνωθής περιοριστεί με εμφαντικούς ή και εξεζητημένους εντυπωσιασμούς σε εξωτερικά μορφολογικά στοιχεία αναπαραστάσεως και κίτς γελοιοποίησης, χωρίς να διεισδύει στο βάθος της «διάνοιας» και του «ήθους», ήτοι των ιδεών και των χαρακτήρων. Αν με λειψία ιστορικά και πραγματολογικά εφόδια των δραματικών συμφραζομένων στέκεται στην επιφάνεια του τραγικού, δίχως να φτάνει στην κορύφωσή του και αποδίδει παρερμηνευμένες έως ετεροχρονισμένες ιδιότητες στα κεντρικά πρόσωπα, όπως λόγου χάριν παρουσιάζοντας την Αντιγόνη και την Ηλέκτρα φεμινίστριες ή ακτιβίστριες και τον Προμηθέα έναν αναρχικό αντιεξουσιαστή με σύγχρονους όρους. Όσον αφορά στην αριστοφανική κωμωδία, να προβάλλει κατά κόρον φαλλούς και βωμολοχίες, ευτελίζοντας την ευφυή σάτιρα του αρχαίου κωμωδιογράφου σε νόμμερα επιθεωρησιακής κακογουστιάς.

Το ήθος του αρχαίου δράματος

Άρα, το επίμαχο θέμα δεν είναι αν τα κοστούμια συνάδουν με αρχαιοπρεπείς ενδυματολογικούς κώδικες, κοντούς ή ποδιέρεις και χειριδωτούς χιτώνες είτε είναι ξεφτιλισμένες σακούλες και σχισμένα τζιν, αν η πρόσοψη του ανακτόρου παραπέμπει στην κλασική αρχιτεκτονική ή αρκείται σε μια λειτουργική επίπεδη καστρόπορτα και ένα επικλινές υπε-

ρυσωμένο δάπεδο- αν επί πλέον η μουσική πλαισίωση είναι δημοτικοφανής, ροκ ή tzaz, και αν ο χορός εκτελεί ενιαίες ομαδικές κινήσεις, είτε διασπάται σε μικρότερα υποσύνολα, εξατομικεύοντας τους κινησιολογικούς και φωνητικούς ρυθμούς της ομαδικότητάς του και αν οι ηθοποιοί υποδύονται τους ρόλους τους με ακάλυπτα πρόσωπα, μισά ή ολόκληρα προσώπια. Ούτως ή άλλως οι γνώσεις μας είναι ανεπαρκείς για το μέλος των χορικών ασμάτων και την όψη της σκηνωγραφικής και ενδυματολογικής επένδυσης.

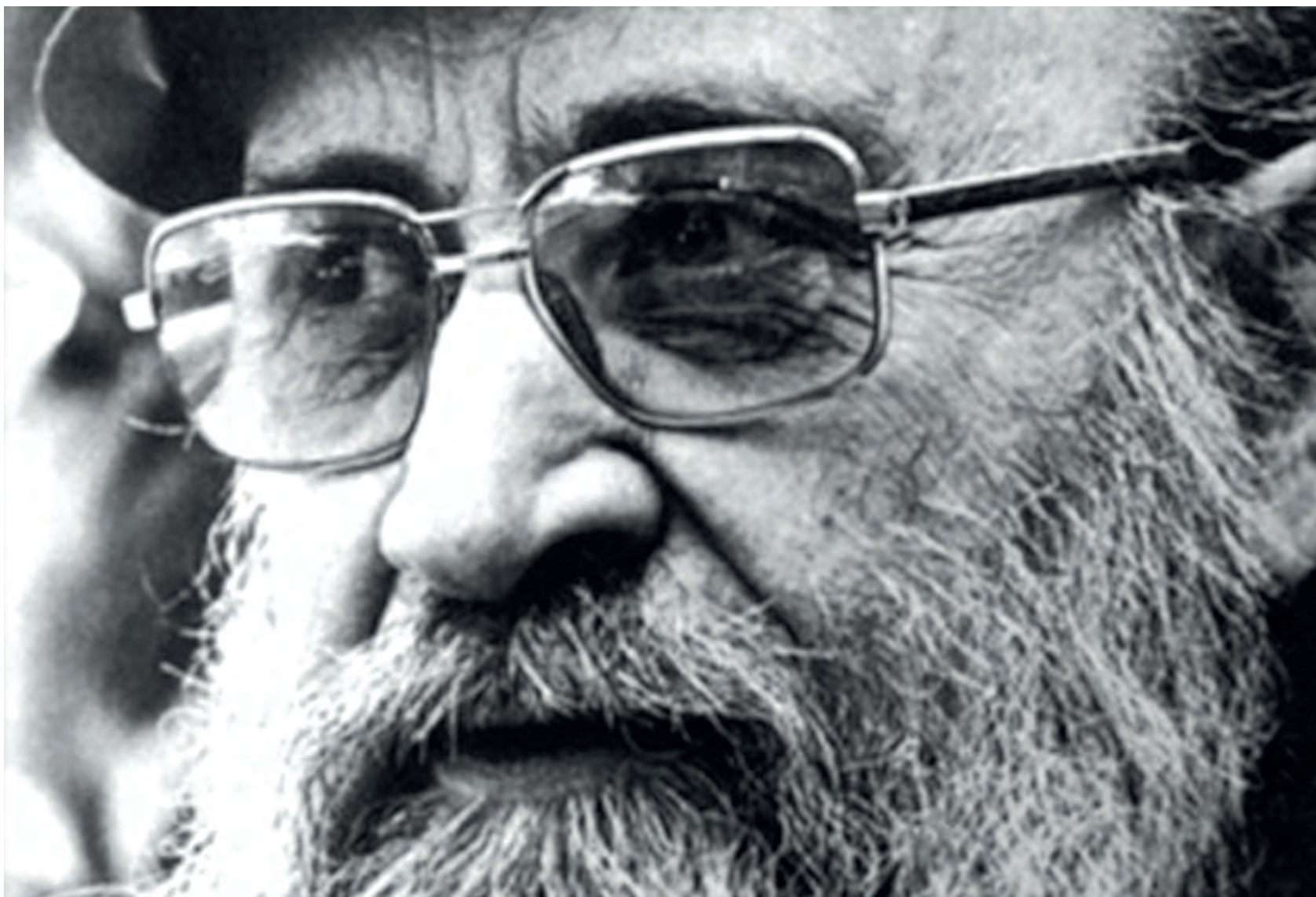
Εντούτοις, ο Έλληνας σκηνωθής ως συνειδητοποιήσει το ιερό του χρέος ως διαμεσολαβητής μεταξύ του μέσου θεατή και του δραματοποιημένου κειμένου, που με σεβασμό επιβάλλεται να διαχειριστεί για τη σωστή ερμηνεία του μύθου και των χαρακτήρων, όχι απλώς μεταφέροντας αλλά κοινωνώντας την παιδαγωγία των πανανθρώπων μινυμάτων και των καιρίων προεκτάσεών τους. Παρά τις επιτρεπές επιδράσεις, που μπορεί να κομίζει από δόκιμες και ευρηματικές σκηνωθικές προτάσεις του διεθνούς χώρου, οφείλει να αποφεύγει το ανοίκειο, ξένο και προσβλητικό στο ήθος του αρχαίου δράματος και της ελληνικότητας που διαιωνίζει. Ένα ήθος που επιδέχεται τον κριτικό λόγο και τη δυνατότητα πολλαπλής ανάγνωσης, νομιμοποιώντας τη διαφορετική ερμηνεία, χωρίς ερμηνευτικές παραχαράξεις και διολισθήσεις ανάρμοστου μιμητισμού. Σ' ένα παγκόσμιο τοπίο με μεταβλητές συνεχών επιρροών και προδιαγραφές πολυπολιτισμικής ώσμωσης η αλληλεπίδραση ταυτότητας-ετερότητας προϋποθέτει την αξιοποίηση της θεατρικής παραδοσιακής κληρονομιάς τόσο της δικής μας όσο και των άλλων.

Η πορεία προς ένα αρχαίο δράμα «στοχαστικών προσαρμογών» και όχι άστοχων ερασιτεχνισμών ή τυχαρπαστων απομυήσεων δεν μπορεί να μένει έξω από τα φωτεινά μονοπάτια, που χάραξαν οι εμβληματικές παραστάσεις των Πολίτη, Ροντήρη και Κουν, των Χολ, Στάιν και Ρονκόνι, όπως και άλλων ιερών τεράτων της υψηλής δραματουργικής πράξης.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Άρης Αλεξάνδρου, Το Κιβώτιο

Απόσπασμα της βδομάδας // Για να μην παίζουμε με τις λέξεις, μας είπε, πάρτε το απόφαση πως είμαστε ομάδα αυτοκτονίας // Επιμελείται η **Μαρία Μηνά**

- Αν φτάσει το κιβώτιο στην Κ, κερδίσαμε τον πόλεμο. Αν όχι, τον χάσαμε.

Ξανασώπασε, έριξε μια κυκλική ματιά, κοιτάζοντάς μας έναν έναν. Όταν νόμισε πως είχαμε καταλάβει καλά περί τίνος πρόκειται, άρχισε να μας εξηγεί ότι η αποστολή μας ήταν φοβερά δύσκολη, ή μάλλον φοβερά επικίνδυνη. Θα περνάγαμε από περιοχές που δεν ελέγχαμε εκατό τοις εκατό και όπου μπορούσαν να διεισδύσουν ομάδες κρούσεως του εχθρού, ή να πέσουν αλεξιπτωτιστές, ή να οργανώσει ο εχθρός ένοπλα τμήματα, επιστρατεύοντας τους κατά τόπους οπαδούς του, δηλαδή τους αντιδραστικούς, τα καθάρματα. Βεβαίως, μια και είχε έτσι το πράγμα, θα αναρωτιόμαστε ίσως γιατί δεν αποφάσισε το Γενικό Αρχηγείο να στείλει το κιβώτιο, προστατεύοντάς το με μια πολυάριθμη φρουρά, με ένα τάγμα λόγου χάρη. Δεν το αποφάσισε, διότι θα γινότανε απλούστατα φανερό ότι πρόκειται για μια σημαντική επιχείρηση, για μια μετακίνηση στρατευμάτων ίσως και ο εχθρός θα αντιδρούσε αναλόγως. Κρίθηκε λοιπόν σκοπιμότερο να καμουφλάσουμε τη μεταφορά του κιβωτίου και να περάσουμε όσο το δυνατόν απαρατήρητοι. Δεύτερος λόγος, εξίσου σημαντικός, ήταν ότι δεν διαθέταμε πολλές δυνάμεις. Κάθε άντρας μάς ήταν πολύτιμος, κάθε όπλο μάς

ήταν απαραίτητο σε άλλους τομείς του μετώπου, ή μάλλον των μετώπων. Άλλωστε, το σχέδιο προέβλεπε την εξαπόλυση επιθέσεων σε όλους τους τομείς κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Αρχηγείο θα απασχολούσε τον εχθρό και θα μας κάλυπτε εμμέσως. Ο Ταγματάρχης επέμενε και σ' αυτό το σημείο, λέγοντας και ξαναλέγοντας τις παραλλαγές του, τονίζοντας πόσο επικίνδυνη ήταν η αποστολή μας. Έπαψα πια να τον προσέχω (ήμωνα και κουρασμένος, νύσταζα όσο να 'ναι) και περίμενα να κάνει τις βόλτες του και να καταλήξει στη συμπερασματική του φράση. Έτσι και έγινε.

- Για να μην παίζουμε με τις λέξεις, μας είπε, πάρτε το απόφαση πως είμαστε ομάδα αυτοκτονίας.

Μας ξανάριξε μια κυκλική ματιά και συνέχισε εξηγώντας ότι δεν πρόκειται βεβαίως να πορευτούμε ως πρόβατα επί σφαγής, απεναντίας, θα είμαστε όλοι οπλισμένοι με περίστροφα και αυτόματα νεώτατου τύπου, μόνο που τα περίστροφα θα τα 'χουμε κρυμμένα στα ταγάρια μας και τα αυτόματα στα κάρα με τα άχυρα, έτσι που ο εχθρός, αν τυχόν πλησιάσει, να πιστέψει πως πρόκειται για ειρηνικούς και άοπλους αγρότες και ανύποπτος ως θα 'ναι, θα μπορέσουμε εμείς να τον εξοντώσουμε, μια και θα 'χουμε υπεροχή πυρός. Να,

αλλά είναι ενδεχόμενο να αντιμετωπίσουμε πολύ υπέρτερες αριθμητικώς δυνάμεις και συνεπώς, καλά θα κάνουμε να το πάρουμε απόφαση: Είμαστε ομάδα αυτοκτονίας. Για να καταλάβουμε ακόμα καλύτερα τι σημαίνει αυτό, ο Ταγματάρχης μάς εξήγησε ότι οι τραυματίες που δε θα μπορούν να συνεχίσουν την πορεία θα εκτελούνται, ή μάλλον θα διατάσσονται να αυτοκτονήσουν - με τον πιο ανώδυνο και γρήγορο τρόπο, δεν έπρεπε να 'χουμε καμιά απολύτως ανησυχία ως προς αυτό το σημείο, όλα είχαν μελετηθεί και είχε γίνει παν το ανθρωπίνως δυνατόν, μόνο που δεν ήξερε ακόμα να μας πει ποια ακριβώς θα ήταν η διαδικασία στις έκτακτες και σπάνιες ως ελπίζει περιπτώσεις.

Ξανάκανε τις βόλτες του, ξαναστάθηκε μπροστά μας κι ενώ αναρωτιόμουν σαν τι λογής θα ήταν η συμπερασματική του φράση, τον άκουσα να φωνάζει:

-Ανά-παυσίς!

Υπακούσαμε και ο Ταγματάρχης συνέχισε λέγοντας πως ο στρατός μας είναι λαϊκός και ιδιαίτερα εμείς της αποστολής είμαστε όλοι ίσοι μεταξύ μας. Τους παλιούς βαθμούς να τους ξεχάσουμε. Φυσικά, θα πρέπει να υπάρχει κατ' ανάγκην ένας αρχηγός αποστολής (και φυσικά, αρχηγός θα ήταν αυτός, ο Ταγματάρχης) και αυτός θα

όριζε τον υπαρχηγό, τους τρεις διμοιρίες και τους τρεις βοηθούς διμοιριτών. Τώρα όμως είμαστε όλοι ίσοι και λοιπόν, ποιος έχει να κάνει παρατήρηση ή ερώτηση;

Σκέφτηκα τότε ότι δε θα μίλαγε κανένας - ο Ταγματάρχης μάς τα 'χε κάνει λιανά και με το παραπάνω, ψέματα; Κι όμως όχι, άκουσα ξάφνου τη φωνή του υπίατρου Ροβήρου, που έκανε μια παρατήρηση υπό τύπον ερωτήσεως, ή μια ερώτηση υπό τύπον παρατηρήσεως, εξέφρασε με δυο λόγια την απορία του, μιλώντας αρκετά μπερδεμένα μπορώ να πω, με πολλά να μεν αλλά, ομολογώντας πάντως τελικά, έστω και κάπως έμμεσα, πως δεν καταλαβαίνει για ποιο λόγο έπρεπε να εκτελούνται οι τραυματίες, ποια ήταν δηλαδή η σκοπιμότητα της διατεταγμένης αυτοκτονίας τους;

Ο Ταγματάρχης δεν ενοχλήθηκε καθόλου, μου φάνηκε μάλιστα ότι αυτό περίμενε ίσα ίσα, μια ευκαιρία να μας δώσει εξηγήσεις. Και πρώτα απ' όλα, παραδέχτηκε ότι η «λεπτομέρεια αυτή» (έτσι ακριβώς το είπε) απασχόλησε το Γενικό Αρχηγείο και το θέμα συζητήθηκε και εξετάστηκε απ' όλες τις πλευρές. Τελικά επικράτησε η γνώση μας άποψη, διότι πρώτον, η αποστολή μας δεν μπορούσε βέβαια να μεταβληθεί σε κινητό χειρουργείο και νοσοκομείο.

Το **Κιβώτιο** του Άρη Αλεξάνδρου κυκλοφορεί από τις εκδόσεις **Κέδρος**